

XIX. Yüzyılın Ortalarında Bolatlı-Dazkırı'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (7695 Numaralı Temettüat Defterine Göre)

*The Socio-Economic Structure of Bolatlı-Dazkırı In The Mid 19th Century
(Based on Temettiat Register Numbered 7695)*

Nurgül Bozkurt*

Özet

Bu çalışmada, H. 1261/M. 1845 yılında Hüdavendigâr Eyâleti, Kütahya Sancağı Dazkırı Kazası'na bağlı bir köy olan Bolatlı'nın 7695 numaralı temettüat defterinden faydalanılarak, sosyo-ekonomik yapısını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu köyde yaşayan insanlar geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadırlar. Bunun dışında bazı farklı ihtiyacı karşılamaya yönelik meslekler de icra edilmektedir. Fakat bunlar, demircilik mesleğinin dışında temel geçim kaynağı olmaktan ziyade ek gelir olarak önemlidir. Bu arada Bolatlı Köyü gelirlerini tarım, hayvancılık, meslek ve diğerleri olmak üzere ele almak mümkündür. Bolatlı'daki aile reisleri vergi-yi mahsus ve aşar adı altında iki kalem de vergi ödemektedirler. İşte bu gibi hususların aydınlatılması amacıyla Bolatlı diye adlandırılan bu yerleşim birimi çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüdavendigâr Eyaleti, Kütahya Sancağı, Dazkırı Kazası, Bolatlı, Temettüat, Sosyal ve Ekonomik, Vergi

Abstract

The present study aims at setting forth the socio-economic structure of Bolatlı village in State of Hüdavendigâr, Kütahya District, Dazkırı city in the year 1261 (Hijri)/1845 (Gregorian) making use of the temettiat register numbered 7695). The people living in this village live on agriculture and animal husbandry. Other jobs are also done. Apart from smithery, these jobs are done for fringe benefit. The income sources of Bolatlı can be categorized as agriculture, animal husbandry, professions and others. Also, the families in Bolatlı pay two kinds of taxes: speacial tax and tiithe. To clarify these issues, the place called as Bolatlı was chosen as the issue of the study.

Key Words: State of Hüdavendigâr, District of Kütahya Dazkırı town, Bolatlı, Temettüat, Social and Economic, Tax.

Giriş

Bu araştırma, daha önce bir köy iken günümüzde Afyonkarahisar iline bağlı bir ilçe merkezi olan Bolatlı (Boladlı, Poladlı, Polatlı)¹ köyü ile ilgili olup, bu çalışmanın ana

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi – Kütahya.

¹ Türkmân yörükânî tâifesinden olan Bolatlı cemaatinin, Osmanlı Devleti'ndeki yerleşim yerleri, Ankara, Maraş, Konya, Karahisâr-ı Şarkî Sancakları, Sifr-i hisâr Kazâsı (Ankara Sancağı), Edirne Kazâsı (Paşa Sancağı), Dazkırı Kazâsı (Hamid Sancağı)'dır. Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2005, s. 536.

kaynağını Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemî içinde yer alan 7695 sayılı temettüât defteri² oluşturmaktadır³. Toplam 139 hanenin kayıtlı olduğu bu defterlerde hane reislerine ait bilgiler, ikinci sayfadan başlamaktadır. Asıl nüshayı oluşturan defterde birinci sayfada başlık olarak “Kütahya Sancağma Tâbi‘ Dazkırı Kazası'nda Vâki‘ Boladlı Karyesinin Tahrîr-i Temettüât Defteridir” ifadesi yer almakta, ikinci sayfalarında yer alan diğer iki suretinde ise, kısaca “Dazkırı Kazası'na Tâbi Boladlı Karyesi” şeklinde başlık kullanılmıştır. Her üç tipte de başta “hane” ve “numara”ya yer verilerek altına rakamlar yazılmıştır⁴. Defterdeki hane ler yazılırken aynı hanede yer alan ve vergiye tabi olan diğer kişi de aynı hane verilerek kaydedilmiştir.

7695 numaralı temettüât defteri kayıtlarına göre Bolatlı'da 139 hane olup bunlardan 127/363'deki hane reisi Hamid Sancağı'na tâbi Karaağaç kasabasında, 133/375'deki hane reisi Keçiborlu kazasında oturduğu ve 139/389'daki hane reisi de misafir olarak kaydedildiği için, bu kişiler hane reisi olarak sayılmadı. Bu durumda çalışma konusu olan köyde 136 hane reisi esas alınıp, değerlendirmeler bu şekilde yapılmaya çalışıldı. Bu arada Köydeki 136 hanede 144 vergi nüfusu yaşamaktadır. Vergi nüfusunun hane sayısından fazla olmasının sebebi, 6 numaralı hanede, hane reisinin dışında vergiye tabi iki kişinin, 7 numaralı hanede iki kişinin, 8 numaralı hanede üç kişinin, 14 numaralı hanede iki kişinin, 56 numaralı hanede iki kişinin, 67 numaralı hanede 2 kişinin kaydedilmiş olmasıdır. Bu çalışmada aynı hanede farklı numara ile kaydı olan bu 8 kişi, ait oldukları hane içinde değerlendirilecektir. Yalnız nüfusun mesleki yapılanmasında Aile veya şahıs adları ve sıfatları kısmında bu kişilerin de varlığı dikkate alınacaktır.

Bütün bunlara ilaveten şu bilgilerin verilmesinin de faydalı olduğu düşünülmektedir. Bolatlı köyünde yaşayan 144 vergi nüfusundan, 3 numaralı hane reisi Karaalioğlu Yetim Hasan bin Hasan (yetim), 6 numaralı hane reisi Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed (mecnun), 14 numaralı hane reisi Çallioğlu Osman bin Mehmed (hizmetkar) ve Çallioğlu Veli bin Mustafa (hizmetkar), 36 numaralı hane reisi Araboğlu Yetim Hüseyin bin Hüseyin (5 yaşında yetim), 65 numaralı hane reisi Arabacioğlu Ama Hasan bin Halil (bi-emlak ve ama), 99 numaralı hane reisi Tombuloğlu Yetimi Mehmed bin Hasan (5 yaşında yetim), 114 numaralı hane reisi Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah (İhtiyar) ve 132 numaralı hane reisi

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Temettüât Defterleri (BOA, ML.VRD. TMT. D), nr. 7695, 7695A, 7695B. H. 1261/M. 1845 yıllarına ait olan bu defter, 20x57 cm ebadında, numaralama usulüne göre, 3 takım olarak düzenlenmiştir. 7695 numaralı defter 48 sayfa, 7695A ve 7695B; bunlar asıl defterin suretleri olup, tamamı 80 ve 72 sayfadır.

³ Temettüât Defterlerinden faydalanmak suretiyle köy, kasaba ve şehirlerin sosyo-ekonomik yapısı günümüzde gerek üniversitelerde yapılan tez çalışmaları ile gerekse araştırma yazıları ile zengin bir bilgi birikimini bilim dünyasına sunmaktadır. Bunlardan bazıları: Tefik Güran, *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayınları, İstanbul 1998; Tefik Güran, “XIX. Yüzyıl Temettüât Tahrirleri”, *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, (Der. Halil İnancık, Şevket Pamuk), Ankara 2000, s.73-94; Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, *Belleten*, LIX, S. 225, Ankara 1995, s. 395-412; Mübahat S. Kütükoğlu, “İzmir Temettü Sayımları ve Yabancı Teb‘a”, *Belleten* LXIII, S. 238, Ankara 1999, s. 755-782; Said Öztürk, “Temettüât Tahrirleri”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 4-5, İstanbul 2000, s. 537-591; Nuri Adıyeko, “Temettüât Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 11, Ankara 2000, s. 769-825., Ahmed Akgündüz ve Said Öztürk, *Darende Temettüât Defterleri*, C. I-II, İstanbul 2002., Selahittin Özçelik, *XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettüât Defteri İncelemesi)*, Isparta 2005., Selahittin Özçelik, *XIX. Yüzyılda Honaz Kazasında Sosyal ve Ekonomik Hayat (Temettüât Defterlerine Göre)*, Isparta 2005.

⁴ Orijinal nüshada her sayfada aşağı-yukarı 3 hane reisine ait kayıt bulunmaktadır. Nadir de olsa bazı sayfalarda bu 4 ve 5 hane reisine çıkmaktadır. Suret olan defterlerde ise her sayfada ortalama 2 hane reisine ait kayıt bulunmaktadır.

Delibeyinoğlu Mehmed bin Hasan (hizmetkar) olmak üzere toplam 9 kişi de vergiden muafırlar. Bu durumda Bolatlı köyünde 135 vergi mükellefi bulunmaktadır.

A. Nüfusu

Köyün nüfusu hakkındaki en eski bilgi XVI. yüzyıla aittir. 1530 yılında Homa Kazası'na bağlı bulunan Bolatlı Köyü'nde 23 hane⁵, 2 mücerred (bekar, evli olmayan), 1 pir (çok yaşlı), 1 ma'lul, 2 sipahizade, 1 sipahi mütekaid (sipahi emeklisi), 1 sipahi, 1 kadı-ı mazul olmak üzere toplam 124 nüfus bulunmakta idi⁶. XVII. yüzyılda ise, 2498 Numaralı Maliyeden Müdevver Hane-i Avarız Defterine göre Dazkırı Kazası'na bağlı Bolatlı köyünde 8 nefer bulunmaktadır⁷. İ. Şahin neferin 2/3'ünü hane, 1/3'ünü mücerred kabul eder⁸. Buna göre, Bolatlı'da tahmini 5,3 hane, 2,7 mücerred vardır. Bolatlı'nın tahmini nüfusu ise yaklaşık 30 kişidir. 1842 tarihinde ise köyün nüfusu 113 hane yaklaşık 565 kişidir⁹. 1845 yılında köyün nüfusu ile ilgili bilgiler ise, bu çalışma konusunun temel kaynağı olan temettüât defterlerinden öğrenilmektedir. Buna göre, 136 hane olan köyün yaklaşık nüfusunun 680 olduğunu söylemek mümkündür¹⁰.

Tablo 1. Bolatlı Karyesi'nin 1530-1845 Yıllarındaki Tahmini Nüfusu

Yıllar	Tahmini Nüfus
1530 Bolatlı	124
1675 Bolatlı	30
1842 Bolatlı	565
1845 Bolatlı	680

B. Aile veya Şahıs Adları ve Sıfatları

Kişileri başkalarından ayıran en önemli özelliklerden biri onun sahip olduğu adıdır. Öyle ki, temettüât defterleri düzenlenirken verginin esas olduğu hane reislerinin adı açıkça kaydedilmiştir¹¹. Ayrıca aynı hanede bulunan diğer vergi yükümlülerinin isimlerinin de ayrıntılı bir şekilde yazılmış olması neticesinde bu bölgede yaygın olarak kullanılan isimlerin neler olduğunu tespit etmek mümkün olmuştur. Bunun yanında Bolatlı karyesi temettüât defterlerinde hane reislerinin isimleri bölgenin sosyal, dini ve etnik yapısını da ortaya koyduğu

⁵ Barkan tarafından öne sürülen her vergi hanesinin ortalama 5 kişiden oluştuğu görüşünden hareketle Bolatlı köyüne ait nüfus hesaplanmaya çalışıldı. Ömer Lütfi Barkan, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul 1953, C. X, s. 12.

⁶ BOA., *T.T.D.*, nr. 438, s. 93.

⁷ BOA, *MAD.d.*, nr. 02498, s. 198.

⁸ İlhan Şahin, "XVI. Asırda Halep Türkmenleri", *Tayyip Gökbilgin Hatıra Sayısı*, İstanbul 1982, s. 711.

⁹ BOA, *MAD.d.*, nr. 821, s. 2, 3; Toköz, "Bolatlı", s. 74-77.

¹⁰ BOA, *ML.VRD.TMT. d.*, nr. 7695, 7695A, 7695B. 1845 tarihli Bolatlı Köyü Temettüât Defterindeki toplam erkek nüfusu, - yaklaşık aynı miktarda da kadın nüfusunun olduğunu varsayarak - 2 ile çarpıp toplam hane sayısına böldüğü müzde, ortalama hane nüfusu 5,6 eder. Bu sayı Osmanlı tarihiyle ilgili demografi araştırmalarında genel kabul görmüş olan 5 nüfuslu hane sayısına da yakın olduğu için Bolatlı Köyü nüfusu hesaplanırken her bir hane 5 kişi olarak kabul edilmiştir.

¹¹ Mübahat S. Kütükoğlu, "Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", *Belleten*, LIX, S. 225, Ankara 1995, s. 395-412.

için çok önemlidir. Bu köydeki isimler incelendiğinde genellikle dini özellik taşıdığı tespit edilmekle beraber, bunlardan en çok kullanılanı Hz. Muhammed ("Mehmed" şekli) ile Hüseyin, Mustafa, Hasan, Ali, Osman, Halil, İbrahim ve Ahmed gibi isimlerdir¹². Bu arada nadir de olsa İlyas, Ramazan, Aziz, Nasuh, Hüsam, Abdal, Habib, Bayram, Musa, Memiş ve Emrullah gibi isimlere de rastlamak mümkündür¹³.

Tablo 2. 1845 Yılında Bolatlı'da Yaşayan Vergi Nüfusu Şahısların İsimleri ve Sayıları

İsimleri	Sayıları	İsimleri	Sayıları
Abdal	1	İlyas	1
Abdullah	3	İsmail	5
Abdurrahman	2	Mahmud	2
Abdülbaki	4	Mehmed	19
Ahmed	5	Memiş	1
Ali	10	Musa	1
Aziz	1	Mustafa	14
Emrullah	1	Nasuh	1
Habib	1	Osman	10
Halil	10	Ömer	1
Halil İbrahim	1	Ramazan	1
Hasan	11	Süleyman	5
Himmet	2	Veli	8
Hüsam	1	Yunus	1
Hüseyin	15	TOPLAM	144
İbrahim	6		

Yukarıda yer alan verilere göre; Bolatlı'da en çok kullanılan isim Mehmed'dir. Sonra sırasıyla Hüseyin, Mustafa, Hasan, Osman, Halil, Ali, Ahmed gelmektedir. Günümüzde kullanılan isimler ile bir karşılaştırma yapıldığında arada büyük farkların olmadığı görülmektedir. Bu arada adı geçen köyde, hane reisi statüsünde bir kadın ismine rastlanmamaktadır.

Bu köyde, çocuğa, ölmüş olsun ya da olmasın babasının isminin verilmesi geleneğini görmek mümkündür. Babasıyla aynı ismi alan on iki hane reisi saptanmıştır¹⁴. Bunlardan iki tanesi yetimdir¹⁵. Ayrıca yetim olup da babasının ismini almayan hane reisleri de vardır¹⁶.

Bolatlı temettüât defterinde hane isimleri, genellikle aile ve sülale isimleriyle birlikte "bin" kelimesi kullanılmak suretiyle "Beşiroğlu Ali bin Veli", "Sümbüloğlu Mustafa bin Ali" veya "Alacaoğlu Hasan bin Ali" örneğinde olduğu gibi kaydedilmiştir.

Hane reisleri, aile ve sülale adlarının yanı sıra şeyh gibi sosyal ve dini statüleriyle de beraber zikredilmektedirler. Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed gibi.

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kütükoğlu, *a.g.m.*, s. 401.

¹³ 7695 Numaralı Temettüât Defterine göre Bolatlı'da yaşayan vergi nüfusu şahısların isimleri ve sayıları için bkz. Tablo 2.

¹⁴ BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695, "Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed", "Arapşeyhoğlu Mehmed bin Mehmed", "Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan diğer oğlu Mehmed bin Mehmed" gibi.

¹⁵ BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695, "Karaalioğlu Yetim Hasan bin Hasan", "Arapoğlu Yetim Hüseyin bin Hüseyin"

¹⁶ BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695, "Tombuloğlu Yetimi Mehmed bin Hasan", "Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail" gibi.

Yine hane reisleri için hacı gibi genel sıfatlar da kullanılmıştır. Çallıoğlu Hacı Hüseyin bin Hasan, Hacısaoğlu Hacı Mustafa bin Hüseyin, Karamustafaoğlu Hacı Veli bin Hasan gibi.

Aynı zamanda hane reisleri zikredilirken onların sahip oldukları fiziksel özellikleri de belirtilerek o kişinin tanınmasında ayırt edici bir unsur olarak kullanılmıştır. Çalkaoğlu Topal Hüseyin bin Ahmed ya da Arabacıoğlu Ama Hasan bin Halil gibi.

Hane reisleri içinde Bolatlı köyünde yetimlere de rastlanmaktadır. Bunlar babası ölmüş olduğu için çocuk denecek yaşta olmalarına rağmen hane reisi durumuna gelmiş olanlardır. Bolatlı'da toplam 7 yetim hane reisi vardır¹⁷. Bunlar da Durmuşoğlu Yetimi Hüsam bin Mehmed, Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail şeklinde belirtilmişlerdir.

Bazı âilelerin isimleri de, Bolatlı'da yaşayan ailelerin hangi köy, kasaba ve şehirle ilişkisi olduğunu göstermektedir. Çallıoğlu Hacı Hüseyin bin Hasan, Homalıoğlu Hüseyin bin Mehmed gibi. Bu aileler muhtemelen Bolatlı'dan önce Çal, Homa gibi yörelerde yaşamakta iken sonradan buraya gelip yerleşmişlerdir.

Kişiler tanımlanırken kullanılan adlar, o âilenin geleneksel olarak devam eden veya daha önce etmiş olan mesleğine de işaret etmektedir. Demircioğlu, Terzioğlu, Balcıoğlu, Berberoğlu, Korukçuoğlu, Darıcıoğlu, Arabacıoğlu, Bezciioğlu, Buhurcuoğlu, Yağcıoğlu, Gülcüoğlu, Boyacıoğlu, Çobanoğlu gibi.

Bazı hane reisleri ise aile adlarını ve lakaplarını ailenin ileri geleninin sahip olduğu bir fiziksel özelliğinden almıştır. Öyle ki, Uzunalıoğlu, Kocanebioğlu, Karamustafaoğlu, Tombuloğlu, Kelkaraoğlu, Karaşeyhoğlu gibi.

Bazı âilelerin adlarının başında ağa, hacı, hoca, evliya, hatip deli, hain, köle, eğlence gibi lakaplar da vardır. Hainoğlu, Delialıoğlu, Hacıhaliloğlu, Evliyaioğlu, Köleoğlu, Eğlenceoğlu gibi. Bu lakaplar aynı adı taşıyan ailelerin birbirine karıştırılmaması açısından da çok önemlidir. Mesela, Sincacıoğlu Veli bin Himmet – Bezciioğlu Veli bin Himmet, Yörükoğlu Hüseyin bin Mehmed – Homalıoğlu Hüseyin bin Mehmed, Kocaahmedoğlu Osman bin Mustafa – Boyacıoğlu Osman bin Mustafa gibi.

Bolatlı'daki lakapların kimi de, Akgündüz ve Öztürk'ün ifade ettikleri gibi kişilerin toplum içinde belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Öyle ki, Arapşeyhoğlu, Arapoğlu, Kürdoğlu, Kürdalıoğlu, Türkmenoğlu, Yörükoğlu gibi. Bu tür bir tanımlama yukarıda da ifade edildiği gibi sadece kişilerin toplum içinde belirlenmesine hasredilmiş olup başka bir amaç taşımamaktadır¹⁸.

Bolatlı'da 136 hane olup, bunlardan “*Ali Dedeoğlu, Şerifioğlu, Uzunaliioğlu ve Şahbazoğlu* aileleri” burada yaşayan en çok haneye sahip aileler veya sülalelerdir.

Bolatlı temettüat tahririnde yer alan hane reislerinin lakaplarının, günümüzde çoğunlukla devam ettiği görülmektedir¹⁹. Ayrıca bu lakapların bazıları adı geçen hane reislerinin neslinden gelen kişiler tarafından soyadı olarak da alınmıştır²⁰.

¹⁷ BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695., Karaalıoğlu Yetim Hasan bin Hasan, Araboğlu Yetim Hüseyin bin Hüseyin, Köpekoğlu Yetimi Ramazan bin Ahmed, Tombuloğlu Yetimi Mehmed bin Hasan, Durmuşoğlu Yetimi Hüsam bin Mehmed, Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail, Duloğlu Yetimi Osman bin Ahmed gibi.

¹⁸ Ahmed Akgündüz ve Said Öztürk, *Darende Temettüât Defterleri*, C. I, İstanbul 2002, s. 146.

¹⁹ Tatioğlu (Tatlar), Hatiboğlu (Hatibler), Arapşeyhoğlu (Arapşeyhoğulları), Mollaoğlu (Mollaoğulları), Çallıoğlu (Çallıoğulları), Topaloğlu (Topallar), Balcıoğlu, Davudoğlu, Yardımoğlu, Kürtoğlu, Zaimoğlu, Buhurcuoğlu, Boyacıoğlu (Boyacılar), Alacaoğlu, Horzuoğlu, Hacısüleymanoğlu, Hacıganioğlu (traktörlerinin üzerinde yazılıdır. Günümüzde Hacıgenler şeklinde söylenmektedir), Dedeoğlu (İnatdedeoğulları denilmektedir) gibi. Aile lakap ve sülale adlarının bugün kullanılıp kullanılmadığına dair bu bilgiler 06.09.2010 tarihinde Belediye önü Cumhuriyet

Tablo 3. Bolatlı'daki Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları

Tatoğlu Hacı Osman bin Mustafa	Henesinde bulunan kardeşi Süleyman bin İsmail
Tatoğlu İbrahim bin Mustafa	Kutlucuoğlu İlyas bin Ahmed
Karaaioğlu Yetim Hasan bin Hasan	İlyasoğlu Osman bin Süleyman
Hatiboğlu Mehmed bin İbrahim	Emirhasanoğlu İbrahim bin Hasan
Nuhoğlu Veli bin Ali	Bezcioğlu Veli bin Osman
Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed	Bezcioğlu Mehmed bin Osman
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan kardeşi Evliyaoğlu Molla Mustafa	Bezcioğlu Ali bin Musa
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan Mehmed bin Abdullah	Çobanküçükisaoğlu Mustafa bin İlyas
Demircioğlu Mehmed bin Abdullah	Bezcioğlu Veli bin Himmet
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan kardeşi Mustafa bin Ahmed	Bezcioğlu Ali bin Himmet
Arapşeyhoğlu Mehmed bin Mehmed	Bezcioğlu Velioğlu bin Abdurrahman
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan oğlu Mustafa bin Mehmed	Sarıbeyoğlu Veli bin Ali
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan diğer oğlu Mehmed bin Mehmed	Zaimoğlu Ali bin Musafa
Arapşeyhoğlu Abdullah bin Mehmed	Zaimoğlu Mehmed bin Mustafa
Terzioğlu Mustafa bin Süleyman	Başoğlu İbrahim bin Mehmed
Hacıhaliloğlu Halil bin Halil	Karamustafaoğlu Hüseyin bin Mustafa
Mollaoğlu Ahmed bin İbrahim	Karamustafaoğlu Hacıveli bin Hasan
Çallıoğlu Abdal bin Mehmed	Emlikoğlu Mustafa bin Süleyman
Çallıoğlu Osman bin Mehmed	Emlikoğlu Mahmud bin Süleyman
Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan Çallıoğlu Veli bin Mustafa	Emlikoğlu Ali bin Süleyman
Çallıoğlu Hüseyin bin İsmail	Köpekoğlu yetimi Ramazan bin Ahmed
Köleoğlu Musa bin Abdullah	Karamustafaoğlu Halil bin Ahmed
Köleoğlu Ali bin Musa	Karamustafaoğlu Abdülbaki bin Ahmed
Topaloğlu Mahmud bin Ebubekir	Çallıoğlu Hacıhüseyin bin Hasan
Topaloğlu Mustafa bin Ebubekir	Delialıoğlu Ahmed bin Veli
Sincacioğlu Veli bin Himmet	Türkmenoğlu Mustafa bin Ebubekir
Demircioğlu Mustafa bin Halil	Türkmenoğlu Aziz bin Osman
Balcioğlu Osman bin Osman	Hacıganoğlu Mustafa bin İsmail
Davudoğlu Mehmed bin Ali	Velibeyinoğlu Abdülbaki bin Süleyman
Yardımoğlu Abdurrahman bin Osman	Velibeyinoğlu Halilbrahim bin Yusuf

Meydan'ında, Emekli Sağlıkçı Turan Işıklar ile yapılan kişisel söyleşide elde edildi. Kendisine yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

²⁰ Zaimoğlu neslinden gelenlerin bir kısmı Zaimoğlu bir kısmı da Çelik soyadını almışlardır. Tatoğlu lakabına sahip olan hane reislerinin çocukları bugün Şenocak soyadını almışlardır. Hatiboğlu (Aytaç), Arapşeyhoğlu (ekseriyet Sönmez), Hacısüleymanoğlu (Işıklar), Boyacıoğlu (Ay), Hacıganoğlu (Engin) soyadını almışlardır. Bu bilgiler 06.09.2010 tarihinde Emekli Sağlıkçı Turan Işıklar ile yapılan kişisel söyleşide elde edildi. Bu arada Bolatlı-Dazkırı Temettüat Defterinde yer alan hane reislerinin lakapları ile Afyon-Dazkırı telefon rehberinde kayıtlı kişilerin soyadlarının karşılaştırılması ve benzerlikler arz eden lakap ve soyadlarına sahip kişilere telefon edilerek yapılan kişisel söyleşide sadece merhum Abdullah Çal'ın Aşağı Yenice'de oturan kızı Hatice Tüzün'den elde edilen bilgilere göre dedelerinin ve amcalarının Çallıoğlu lakabı ile anıldığı ve soyadlarının da buna binaen Çal olduğu bilgisi elde edildi. Diğer kişiler ile yapılan görüşmelerde net bilgi edinmek mümkün olmadı. Bazıları bilmediklerini, bazıları da Mesela Kızıören'de oturan Dede Mentüş, benzerlik olduğunu lakaplarının Mercanoğulları olduğunu belirtti. Bu bilgiler 26.01.2001 tarihinde ilgili kişilerle yapılan telefon görüşmesi neticesinde elde edildi. Yardımlarından dolayı kendilerine teşekkür ederim.

Yardımoğlu Mehmed bin Mustafa	Findıkoğlu Hüseyin bin Mehmed
Yardımoğlu İsmail bin Halil	Akçaoğlu İsmail bin Ali
Çabanoğlu Mehmed bin Mustafa	Tombuloğlu Yetimi Mehmed bin Hasan
Develioğlu Hüseyin bin Mehmed	Araboğlu Nasuh bin Süleyman
Ömeroğlu İbrahim bin Ali	Buhurcuoğlu Hasan bin Hasan
Ömeroğlu İsmail bin Ali	Karaoğlu Koca mehmed bin Veli
Beyazidoğlu Abdülbaki bin Veli	Kelkaraoğlu Hüseyin bin Veli
Beşiroğlu Ali bin Veli	Durmuşoğlu Yetimi Hüsam bin Mehmed
Kürdoğlu Halil bin Ali	Mıdıkoğlu Habib bin Halil
Gökçüoğlu Memiş bin Ali	Köpek(gedik)oğlu Mustafa bin İsmail
Uzunalioğlu Hüseyin bin Mustafa	Köpekoğlu Hüseyin bin İsmail
Araboğlu yetim Hüseyin bin Hüseyin	Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail
Araboğlu Abdullah bin Hasan	Veziroğlu Mustafa bin Mehmed
Tengiroğlu Ali bin Mustafa	Türkmenoğlu Mehmed bin Himmet
Tengiroğlu Emrullah bin Mustafa	Horzuoğlu Himmet bin Himmet
Mocaoğlu Himmet bin Musa	Çulaloğlu Halil bin Osman
Kocanebioğlu Hasan bin Nebi	Köleoğlu Ahmed Mustafa
Alataçoğlu Halil bin Hüseyin	Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah
Alataçoğlu Ali bin Hüseyin	Sarıbeyoğlu Süleyman bin Hüseyin
Alataçoğlu Hasan bin Abdülgani	Karaşeyhoğlu Osman bin Hüseyin
Berberoğlu Süleyman bin Veli	Duloğlu yetimi Osman bin Ahmed
İnebeyoğlu Hüseyin bin Himmet	Köleoğlu Halil bin Kasım
Mercanoğlu Halil bin Himmet	Yağcıoğlu Halil bin Ali
Eğlençoğlu Hüseyin bin İbrahim	Dedeoğlu Mehmed bin Osman
Eğlençoğlu Osman bin Ahmed	Gülcüoğlu Hasan bin İsmail
Eğlençoğlu Hasan bin Mehmed	Kocayörükoğlu Osman bin Mehmed
Hainoğlu Abdullah bin Hüseyin	Kocayörükoğlu İbrahim bin Mehmed
Korukçuoğlu Yunus bin Veli	Kocaahmedoğlu Hasan bin Mustafa
Ağa Mehmedoğlu Hasan bin Mehmed	Kocaahmedoğlu Osman bin Mustafa
Darıcioğlu Abdülbaki bin Hasan	Boyacıoğlu Osman bin Mustafa
Yakayoğlu Halil bin Halil	<i>Veziroğlu Bayram bin Mahmud</i> ²¹
Kürdalioğlu Abdurrahman bin Ali	Araboğlu İsmail bin Hasan
Yukarıda şahsın evinde bulunan Kebiroğlu Süleyman bin Abdurrahman	Yörükoğlu Hüseyin bin Mehmed
Sümbüloğlu Mustafa bin Ali	Sinanoğlu Mehmed bin Abdullah
Sümbüloğlu Ali bin Mercan	Homalıoğlu Hüseyin bin Mehmed
Menteşoğlu Ömer bin Ahmed	Delibeyinoğlu Mehmed bin Hasan
Alakabakoğlu Ali bin Hacı Mehmed	<i>Çallıoğlu Ahmed bin İsmail</i> ²²
Kürdoğlu Mehmed bin Mustafa	Delibeyinoğlu Halil bin Ömer
Hacısüleymanoğlu Süleyman bin Veli	Delibeyinoğlu Hüseyin bin Ali
Arabacioğlu İsmail bin Halil	Hacıhasanoğlu Mehmed bin Hasan
Arabacioğlu Hasan bin İsmail	Serdaroğlu Ahmed bin Mustafa
Arabacioğlu Ama Hasan bin Halil	Alacaoğlu Hasan bin Ali
Hacıisaoğlu Hacı Mustafa bin Hüseyin	<i>Misafere ten kaydolan Hacı İbrahim bin Abdullah</i> ²³
Çalkaoğlu Topal Hüseyin bin Ahmed	

²¹ Malı ve mülkü olmayıp Hamid Sancağı'nda Karaağaç Kasabası'nda oturmaktadır.

²² İki seneden beri Hamid Sancağı'na tâbi Keçiborlu Kazası'nda sakinidir.

²³ Menkul ve gayri menkul serveti olmayıp misafir olarak kaydolunmuştur.

C. Bolatlı'da Mesleki Yapılanma

Bolatlı köyü temettüât defterinde hane reislerinin ve bu hanelerde yaşayan vergi mükellefi nüfusun meslekleri açıkça kaydedilmiştir. 1845 yılında Bolatlı'da yaşayan hane reislerinin genellikle meslekleri ziraat üzerinedir²⁴. Bununla birlikte ziraat yapacak tarlası, bakacak hayvanı olmayan ya da yetersiz olan Bolatlı köylülerinin hizmetkârlık, sığırtmaçlık, çobanlık, demircilik, yolculuk gibi meslekleri icra ettikleri de görülmektedir. Buna rağmen bu köyde en fazla tercih edilen meslek çiftçiliktir. Köydeki vergi nüfusu sahibi kişilerin % 53,47'si ziraat ile uğraşmaktadır. Ziraat yapan köylülerin işledikleri toprakları genellikle kendilerine aittir. Bolatlı'da hane başına 23,65 dönüm tarla düşmektedir. 144 vergi nüfusundan toprak sahibi olmayan 10 kişiyi dahil etmediğimizde ise 130 toprağa sahip vergi nüfusu başına ise 24,75 dönüm ekili-dikili tarla tarım alanı düşmektedir. Bolatlı'da, köyün kendi ihtiyaçlarını giderebileceği ölçüde demircilik gibi bazı zanaat kolları da mevcuttur. Yine köydeki kişilerin çiftçilik mesleğinin yanında % 0,7'sinin bağ budayıcılık gibi yan bir iş yaparak da gelir elde ettiği görülmektedir. Ayrıca, vergi nüfusunun % 1,39'u da yapuculuk mesleğini icra ederek köyün ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Bolatlı'da vergi nüfusunun yaklaşık % 11,81'ini hizmetkar, % 6,94'ünü yolcu, % 5,56'sını yetim, % 5,56'sını çobanlar oluşturmaktadır. Ayrıca köyde iki imam, bir hatip, bir kayyum²⁵ bir asker sınıfından, bir tımarlı süvari sınıfından olanlar ile iki de ihtiyar vardır. Bir imam sadece bu vazifesini icra ederken, diğer bir imam ve hatip ise aynı zamanda çiftçilik de yapmaktadır. 2 vergi nüfusunun meslek kısmına ise bi-emlak olduğu yazılmıştır. Bunlardan biri ama biri de topaldır. 1 erkek nüfusun meslek kısmına ise mecnun olduğu yazılmıştır. 8 vergi nüfusunun meslek kısmına ise yetim olduğu yazılmıştır. 3 vergi nüfusunun ise meslekleri belirtilmemiştir. Bu meslekleri belirtilmeyen hane reislerinden Akçaoğlu İsmail bin Ali'nin 9 dönüm icar ile aldığı ve ekip diktiği tarlası, birer sağmal inek ile dölsüz inek'i vardır. Köpekoğlu Hüseyin bin İsmail de 20 dönüm mezru²⁶ tarla, 1 dönüm bostan tarlası, 2 dönüm de bağ ve bahçe ile bir sağmal inek, iki kara sığır öküzü bir tosun sahibidir. Üstelik tarımın işlenmesi, hayvanlarının bakımının sağlanması yanında, yılda 100 kuruşluk gelir getiren arabacılık mesleğini de icra etmektedir. Yine 117 numaralı hane reisinin de 12 dönüm mezru tarlası ile 1 dönüm bağı vardır. Ayrıca bir sağmal inek ile bir döllü merkebi vardır²⁷. Dolayısıyla meslekleri belirtilmemiş olmasına rağmen, bu kişilerin çiftçilik ve az da olsa kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hayvancılık ile meşgul olduklarını söylemek yanlış olmasa gerekir. Bunların dışında Köpekoğlu Hüseyin bin İsmail, ayrıca arabacılık mesleğini de icra etmektedir²⁸. Kısaca 2 ihtiyar, 1 ama, 1 topal, 1 mecnun, 8 yetim ve 3 tane de meslek hanesinde herhangi bir bilgi bulunmayanlar dikkate alındığında mesleği belirtilmeyen 16 vergi nüfusu vardır. Bu da Bolatlı'daki erkek nüfusun yaklaşık % 11,1'ini oluşturmaktadır.

²⁴ Hane numaraları üzerine genellikle "Erbâb-ı Zirâ'atdan idiği" şeklinde yazılmıştır. BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695.

²⁵ 1.Camilerde iş gören kimse. Cami hademesi 2. müteveli. Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1992, s. 598.

²⁶ Mezrû: Ziraat olunmuş, ekilmiş, çift sürülmüş, tohum atılmış. Ferit Develioğlu, *a.g.e.*, s. 766.

²⁷ 7695 Numaralı Temettüât Defterine göre Bolatlı'daki mesleki yapılanma için bkz. Tablo 3.

²⁸ BOA, ML. VRD. TMT., nr. 7695, s. 38.

Tablo 4. Bolatlı'da Mesleki Yapılanma

Meslek	Meslek Sahibi Vergi Nüfusu Sayısı	Mesleğin Temsil Edilme Oranı % (Toplam Vergi Nüfusu İçindeki Payı)
Ziraat	77	53,5
İmam	1	0,7
Ziraat-İmam	1	0,7
Ziraat-Hatip	1	0,7
Ziraat-Bağ Budayıcı	1	0,7
Hizmetkâr	17	11,8
Çoban	8	5,5
Sığırtmaç	1	0,7
Temurcu (Demirci)	1	0,7
Yolcu	10	6,9
Ziraat-Yolcu	2	1,4
Arabacı	1	0,7
Yapucu	2	1,4
Deveci	1	0,7
Deşteban	1	0,7
Kayyum (câmi hademesi)	1	0,7
Asker sınıftan	1	0,7
Ziraat-Tımarlı Süvariden	1	0,7
Mesleği Belirtilmeyen	16	11,1
Toplam	144	100,0

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde yukarıdaki bilgilere ilaveten; Bolatlı'da yaygın olarak ziraat yapıldığı ve bu iş kolunun da doğal olarak diğerlerine göre çok daha gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bütün bunlara rağmen köyde ilk etapta ihtiyacı karşılamaya yönelik demircilik, yapuculuk ve arabacılık mesleklerinin olduğu da görülmektedir.

İncelenilen Bolatlı temettüât defterindeki bilgiler ışığında; ziraat ile uğraşan hane reislerinin ya da onun hanesinde bulunan oğlunun ikinci bir işi aileye ek gelir getirmek amacıyla yaptıkları söylenebilir. Bu iş kolları bir hayli çeşitlidir. Devecilik, hatabcılık (odunculuk), orakçılık, bağ budayıcılık, eskicilik, yamacılık, nakliyecilik, hamule ticareti, kaza kitabetliği, mukayyidlik²⁹, simsarlık, berberlik ve bakkalık gibi.

D. Hayvancılık ve Hayvan Dağılımı

1845 yılında Bolatlı'da yetiştirilen hayvan sayısı 3271'dir. Arı kovanı sayısı (bab) ise 20'dir. Hayvanların % 11,5'i büyükbaş (377), % 8,6'sı yük ve binek (282) ile % 79,9'u küçükbaş (2612) hayvanıdır. Toplam hane başına düşen büyükbaş hayvan sayısı 2,8, yük ve binek hayvanı sayısı ise 2,1 ve küçükbaş hayvan sayısı 19,2'dir. Toplam hane başına düşen hayvan sayısı ise 24,1'dir³⁰. Tablo 5'teki verilere göre Bolatlı Köyü'nde küçükbaş hayvancılık birinci sırada yapılmaktadır. İkinci sırada sütünden faydalanılan büyükbaş hayvan gelmektedir. Sonra o dönemin teknolojisi de göz önünde bulundurulduğunda tarla sahibi çiftçilerin

²⁹ Mukayyid; kayd eden, kayıt memuru., Devellioğlu, a.g.e., s. 813.

³⁰ Bolatlı Köyü'nde hane reislerinin sahip oldukları hayvan çeşitleri için bkz. Tablo 5.

tarlalarını sürebilmeleri, mallarını evlerine ve satış noktalarına taşıyabilmeleri açısından çok önemli olan yük ve binek hayvanları gelmektedir.

Tablo 5. Bolatlı'da Hane Reislerinin Sahip Oldukları Hayvan Çeşitleri

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	Oran (%)	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Büyükbaş Hayvan	377	103	3,7	11,5	2,8
Yük ve Binek Hayvanı	282	102	2,8	8,6	2,1
Küçükbaş Hayvan	2612	48	54,4	79,9	19,2
Toplam	3271	120		100	24,1
Ancılık	20 Bab	12			

Büyükbaş Hayvancılık

Hayvan yetiştiriciliği, önemli bir faaliyettir. Göçebe toplumlar, bu faaliyeti tek geçim kaynağı olarak sürdürüp, pazara dönük olarak küçükbaş hayvan yetiştirmektedirler. Buna rağmen, yerleşik çiftçilik yapan ve hayvan da besleyen köylere bakıldığında ise daha çok çift sürme ve taşıma işlerinde güçlerinden yararlanmak için büyükbaş hayvan yetiştirdikleri görülür. Bunlar aynı zamanda hayvanlardan elde ettikleri ürünleri kendi tüketimlerinde de kullanmakta idiler³¹. Bolatlı köyündeki hayvanlar ele alınırken, büyükbaş, yük-binek ve küçükbaş hayvanları şeklinde değerlendirildi. Büyükbaş hayvanlar içinde ele alınan kara sığır öküzü ile câmûs öküzü ise çift hayvanı diye farklı bir gruptandırma ile ayrıca irdelenmeye çalışıldı.

Bolatlı'da toplam hayvan sayısı 3271'dir³². Köyde koyun cinsinden sonra en çok sığır cinsi hayvan bulunmaktadır. Sığırların içinde de 169 baş ile kara sığır öküzü, 89 tane ile de sağmal inek başı çekmektedir.

Tablo 6. Bolatlı'da Hane Reislerinin Sahip Oldukları Büyükbaş Hayvan Çeşitleri

Büyükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oran %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Sağmal İnek	89	76	1,2	23,6	0,65
Dölsüz İnek	28	25	1,1	7,4	0,21
Dölsüz İnek ile Düğe	4	2	2	1,0	0,03
Kara Sığır İnek	1	1	1	0,3	0,01
Kısır İnek	2	1	2	0,5	0,02
Düğe ³³	28	27	1,03	7,4	0,21
Dana ³⁴	18	13	1,4	4,8	0,13
Sağmal Câmûs	1	1	1	0,3	0,01
Kısır Câmûs	1	1	1	0,3	0,01
Câmûs Dügesi	1	1	1	0,3	0,01

³¹ Güran, *a.g.m.*, s. 100, 101.

³² Köydeki hayvan türleri ve sayıları için bkz. Tablo 5.

³³ Türleri azaltabilmek adına düğe grubu içine düğe, dişi düğe, dölsüz düğe ve kara sığır dügesini dahil ettik.

³⁴ Dana grubu içine de dana, erkek dana ve kara sığır danasını dahil ettik.

Tosun ³⁵	33	23	1,4	8,8	0,24
Kara Sığır Öküzü	169	78	2,2	44,8	1,24
Câmûs Öküzü	2	1	2	0,5	0,02
Toplam	377			100	2,79

Daha önce de ifade edildiği gibi, Bolatlı'da hayvanların % 11,5'i (377 tanesi) büyükbaşır³⁶. 377 Büyükbaş hayvanın % 44,8'ini kara sığır öküzü oluşturmaktadır. Sonra sırasıyla sağmal inek %23,6, Tosun % 8,8, dölsüz inek %7,4, ve düğe (düve) %7,4 gelmektedir³⁷. Kara sığır inek, sağmal câmûs, kısır câmûs ve câmûs dügesi gibi büyükbaş hayvanlardan her biri bir vergi mükellefinin elinde bulunmaktadır. Tablo 6'da da anlaşıldığı üzere büyükbaş hayvan içerisinde kara sığır öküzü ile sağmal inek türünün oranı yüksektir. O günün ulaşım araçları göz önünde bulundurulduğunda vergi mükelleflerinin öküzler ile çift sürdüğü ve yüklerini taşıdığı düşünüldüğünde sayısının çok olması normaldir. Çift sürme işlerinde gücünden yararlanılabilen hayvanlar öküz, at ve katırdır. Osmanlı köylüsü bunlardan en çok öküzü kullanıyordu. Çünkü öküz özellikle eğimli ve dik topraklarda çift sürmek için daha elverişli idi. Üstelik beslenme gideri de daha azdı. Bir çift at 1 iş gününde 6-7, bir çift öküz ise 3-4 dönüm toprak sürebiliyordu. Bir çift atı veya katırı bütün bir yıl boyunca arpa, yulaf, ot, kepek ve samanla beslemek gerekirken, bir çift öküz ise 7 ay süre ile burçak ve yulaf ile besleniyor, yılın geri kalan ayları otlamak üzere çayırılara salınıyordu. Bakımının ucuz gelmesi sebebiyle de Osmanlı köylüsü öküz gücünden yararlanmayı daha çok tercih etmiştir. Bununla birlikte Osmanlı köylüsü, çift sürme işinde at da kullanmıştır³⁸. Bolatlı köylüleri de diğer Osmanlı yörelerinde olduğu gibi çift sürme işinde, tarladan kaldırılan ürünün eve ve pazara taşınmasında, öküz, at, merkep, kısırak ve deve gücünden yararlanmış olmalıdır. Öyle ki, 1845 yılında köydeki toplam hane dikkate alındığında her hane başına bir öküz düşmektedir. Bunların %98,83'ü kara sığır öküzüdür. %1,17'si ise câmûs öküzüdür³⁹.

Tablo 7. Bolatlı'da Hane Reislerinin Sahip Oldukları Çift Hayvanı Çeşitleri

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Kara Sığır Öküzü	169	78	2,2	98,83	1,24
Câmûs Öküzü	2	1	2	1,17	0,02
Toplam	171			100	1,26

Bu arada köylülerin süt, yoğurt, peynir ihtiyaçlarını karşılamak için de sağmal koyunun⁴⁰ yanı sıra sağmal inek beslemeye önem verdiklerini söylemek yanlış olmasa gerektir. Bolatlı köyünde hiç hayvanı olmayan tam 19 vergi nüfusu vardır. Buda köydeki vergi nüfusunun %13,27'sini oluşturur. Bunlardan %3,5'i (5 kişi) yetim, %6,3'ü (9 Kişi) hizmetkar, %0,7'si (1 Kişi) çoban, %2,1'i (3 Kişi) mesleği belli olmayan %0,7'si (1 Kişi) asker sınıfındandır.

³⁵ Tosun grubu içine ise tosun, erkek tosun ve kara sığır tosunu dahil ettik.

³⁶ Bolatlı'da hane reislerinin sahip oldukları hayvan çeşidi oranı için bkz. Tablo 5.

³⁷ Bolatlı'da hane reislerinin sahip oldukları büyükbaş hayvan çeşidi oranları için bkz. Tablo 6.

³⁸ Güran, "Osmanlı Tarım Ekonomisi", s. 86.

³⁹ Hane reislerinin sahip oldukları çift hayvanı çeşidi için bkz. Tablo 7.

⁴⁰ Bkz. küçükbaş hayvancılık bölümüne

Yük ve Binek Hayvanları

Bolatlı köyünde toplam hane içinde her hane başına 2 adet, yük ve binek hayvanı (merkep, deve, kısarak ve at) düşmektedir. Yük ve binek hayvanları içerisinde en çok tercih edilen %46,8 ile merkep olmuştur. Sonra sırasıyla %32,6 ile deve, %16,7 ile kısarak ve %3,9 ile bargir gelmektedir. Bolatlı köyünde binek hayvanları içerisinde en az olan bargir diye söyleyebiliriz⁴¹.

Tablo 8. Bolatlı'da Hane Reislerinin Sahip Oldukları Yük ve Binek Hayvanı Çeşitleri.

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı (%)	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Merkep ⁴²	132	93	1,42	46,8	0,97
Kısarak ⁴³	47	15	3,13	16,7	0,35
Bargir ⁴⁴	11	4	2,75	3,9	0,08
Deve ⁴⁵	92	22	4,18	32,6	0,68
Toplam	282			100	2,07

Küçükbaş Hayvancılık

Bolatlı'da yetiştirilen hayvanların çoğunluğunu %79,85 (2612) ile küçükbaş hayvan oluşturmaktadır. Bunların içinde de %99 ile koyun ilk sırada yer almaktadır. Toplam hane başına düşen koyun miktarı 19,02'dir. Buna karşılık % 0,19 oranında yetiştirilen keçinin Bolatlı köyünde pek tercih edilmediği açıktır⁴⁶. Öyle ki, 136 hane reisinden sadece 3 kişinin keçisi olup, bunlardan ziraat ile uğraşan Yardımoğlu Abdurrahman bin Osman'ın 2 sağmal keçisi, 8 yoz keçisi, 2 tane de oğlak'ı bulunmaktadır. Yine demircilik ile uğraşan Yardımoğlu Mehmed bin Mustafa'nın ise sadece 8 yoz keçisi bulunmaktadır. Ziraat ile uğraşan Eğlenceoğlu Hasan bin Mehmed'in de 2 yoz keçisi vardır. Tablo 9 ve 10 dikkatli bir şekilde incelendiğinde Bolatlı köyünde birkaç hanenin dışında keçi yetiştiriciliğinin pek tercih edilmediği söylenebilir. Buna karşılık yörede koyun yetiştiriciliğinin önemi büyüktür. Bolatlı'da yetiştirilen küçükbaş hayvanların %30,67'si sağmal koyun (801), % 41,54'ü yoz-erkek koyun (1085), % 26,80'i de kuzudur. Buna karşılık % 0,23'ü sağmal keçi (6), % 0,69'u yoz keçi (18), % 0,07'si (2) oğlaktır⁴⁷. Buna göre hane başına düşen küçükbaş hayvan sayısı 19,21 iken, sağmal koyun sayısı 5,89, sağmal keçi sayısı 0,04'tür. Kısaca Bolatlı köyünde 1845 yılındaki temettüât kayıtlarına göre, en fazla yoz-erkek koyun, sonra sağmal koyun ve kuzu beslenmektedir. Toplam 1085 yoz-erkek koyun 43, 801 sağmal koyun 46 ve 700 kuzu da 41 hanenin elinde bulunmaktadır.

⁴¹ Hane reislerinin sahip oldukları yük ve binek hayvanı çeşidi için bkz. Tablo 8.

⁴² Türleri azaltabilmek adına merkep grubu içine dişi merkep, dömlü merkep, dölsüz merkep, erkek merkep, hamule merkep dahil edildi.

⁴³ Kısarak grubu içine kısarak, kulanlı kısarak, dömlü kısarak, kısır kısarak, dölsüz kısarak dahil edildi.

⁴⁴ Bargir grubu içine bargir, hamule bargir dahil edildi.

⁴⁵ Deve grubu içine deve, deve taylağı, kayalık devesi, dölsüz deve, hamule devesi, döl devesi v.s. dahil edildi.

⁴⁶ Hane reislerinin sahip oldukları küçükbaş hayvan çeşitleri için bkz. Tablo 9.

⁴⁷ Hane reislerinin sahip oldukları koyun ve keçi türleri için bkz. Tablo 10.

Tablo 9. Bolatlı Köyü'nde Hane Reislerinin Sahip Oldukları Küçük baş Hayvan Çeşitleri

Küçük baş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Koyun	2586	46	56,22	99,00	19,02
Keçi	26	4	6,5	0,9954	0,19
Toplam	2612			100	19,21

Tablo 10. Bolatlı'da Hane Reislerinin Sahip Oldukları Koyun ve Keçi Türleri

Küçük baş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Sağmal Koyun	801	46	17,41	30,67	5,89
Yoz-Erkek Koyun	1085	43	25,23	41,54	7,98
Kuzu	700	41	17,07	26,80	5,15
Sağmal Keçi	6	2	3	0,23	0,04
Yoz Keçi	18	3	6	0,69	0,13
Oğlak	2	1	2	0,07	0,02
Toplam	2612			100	19,21

Arcılık

Köyde bulunan 20 bab arı kovanı 12 hanenin (9/39, 1 9/65, 21/76, 26/95, 39/134, 40/138, 66/217, 71/228, 78/250, 79/253, 81/260 ve 95/292 numaralı haneler) elindedir. Öyle ki, Hacısaoğlu Hacı Mustafa bin Hüseyin adlı aile reisinin başka hayvanı olmayıp sadece 1 bab arı kovanı vardır. Bir arı kovanından elde edilen gelir 9 kuruştur. Bölgeye göre değişiklik olmasına rağmen, XX. yüzyılın başlarında bir arı kovanından ortalama olarak 4-6 kg. bal ile 300-600 gr. balmumu alınıyordu⁴⁸. Bolatlı karyesinde 20 bab arı kovanı vardır. Tevfik Güran'ın bilgileri ışığında bir değerlendirme yapıldığında köyde, aşağı yukarı 100 kg. bal ile 9000 gr. (yani 9 kg.) balmumu elde edildiği söylenebilir.

E. Arazi Dağılımı ve Toprak Kullanımı

Bolatlı'ya ait temettüat defteri incelendiğinde köyde ikamet edenlerin çoğunun zirai faaliyet içerisinde oldukları görülmektedir. Öyle ki, 1844-1845 yılında Bolatlı'daki vergi nüfusunun % 90,28'inin tarım arazisi vardır. % 9,72'si ise tarım yapabilecek herhangi bir toprağa sahip değildirler. Hane sahiplerinin kullanımında olan arazi miktarı 3216,81 dönümdür. Toplam hane başına düşen tarım arazisi ise 23,65 dönümdür. Vergi nüfusu başına düşen miktar ise 22,34 dönümdür. Bunlardan 14 vergi nüfusunun toprağı olmadığı dikkate alınıp, sadece toprağı olan 130 kişi göz önüne alınırsa, Bolatlı'da toprak sahibi kişi başına 24,75 dönüm ekili-dikili tarım alanı düşmektedir. Çeşitli açılardan yapılan hesaplamalar incelendiğinde aralarında büyük farklar olmadığı ortadadır. Bu dönemde toplam arazi miktarının %2,85'inde dikili (Bahçe) tarım alanları dediğimiz bağ, bahçe tarımı yapılmaktadır. Toplam hane başına düşen dikili tarım alanları miktarı ise % 0,676 dönümdür. Bu oran topraksız olanlar göz önüne alındığında ise % 0,71'e çıkmaktadır. Bağ ve bahçe alanlarının hane başı ortalamaları 1 dönümden az iken, ekili tarım alanlarından afyon tarlası hane başı ortalaması 1, sebze tarlası 2, tahıl ekili tarla ise 28,44'tür. Sadece bostan tarlasının hane başı ortalaması 1'in altındadır.

⁴⁸ Tevfik Güran, "Osmanlı Tarım Ekonomisi 1840-1910", 19. *Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayınları, İstanbul 1998, s.105.

Tablo 11. Bolatlı'da Ekili-Dikili Tarım Alanları Dağılımı⁴⁹

Arazi Türü	Miktar (dönüm)	Hane	Ortalama	Oranı (Dönüm) %	Toplam Hane Başına Düşen Miktar
Ekili (Tarla) Tarım Alanları					
Tahıl Ekili Tarla	3100	109	28,44	96,37	22,79
Afyon Tarlası	1	1	1	0,03	0,01
Bostan Tarlası	22,02	39	0,57	0,69	0,16
Sebze Tarlası	2	1	2	0,06	0,02
Ekili (Tarla) Tarım Alanları Toplam	3125,02			97,15	22,98
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları					
Bağ ⁵⁰	68,41	80	0,86	2,13	0,50
Bağ ve Bahçe	19,38	12	1,62	0,60	0,14
Bahçe	4	7	0,57	0,12	0,03
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları Toplam	91,89			2,85	0,67
Ekili-Dikili T. A. Toplam	3216,81			100	23,65

XX. yüzyılın başlarında Osmanlı tarım istatistiklerinde işletme büyüklükleri hakkında da bilgi verilmiştir. Bu istatistiklere göre bir ailenin mülkiyetinde olup olmadığına bakılmadan, nadasa bıraktığı ve ektiği toprakların yüzölçümüne göre tarım işletmeleri üçe ayrılmıştır. Yüz ölçümleri 10 dönümden az olanlar “imalât-ı sağire” yani küçük, yüzölçümleri 10-50 dönüm arasında olanlar “imâlât-ı mütevassıta” yani orta, yüzölçümleri 50 dönüm ve daha fazla olanlar “imâlât-ı cesîme” yani büyük işletmeler olarak nitelendirilmiştir⁵¹.

Yukarıdaki tanımlamaya uygun bir şekilde Bolatlı'da yaşayan ailelerin toprağının olup olmadığına bakılmaksızın bir değerlendirme yaptığımızda köyde yaşayan 136 hane reisinin %14,7'si küçük, %72,1'i orta, %5,1'i ise büyük ölçekli tarım işletmesi sahibidir. Bu hesaplama yapılırken topraksız olan hane reisleri ayırt edilmeksizin bir değerlendirme yapılmıştır. Ancak hiç toprağı olmayan hane reisleri değerlendirme dışında bırakıldığında bu oranda bir nebze de olsa değişiklik söz konusudur. Öyle ki, toprak sahibi hane reislerinin %5,6'sı büyük ölçekli tarım işletmesi sahibi iken, %78,4'ü orta, %16'sı ise küçük ölçekli tarım işletmesi sahibi bulunmaktadır. Bu durumda toprağı olanları dahil etsek de etmesek de Bolatlı'daki çiftçilerin 2/3'sinin orta ölçekli tarım işletmesine sahip oldukları görülmektedir.

Bolatlı köyündeki işletmelerin elindeki toprak miktarına göre bir değerlendirme yaptığımız da ise, büyük ölçekli tarım işletmelerinin köydeki toprakların %19,6'sını, orta ölçekli tarım işletmelerinin %77,2'sini, küçük ölçekli tarım işletmelerinin ise %3,2'sini ellerinde bulundurdukları görülür. Dolayısıyla Bolatlı'da büyük ve orta ölçekli tarım işletmelerinin neredeyse köyün topraklarının tamamına yakını (%96,8) ellerinde

⁴⁹ Ekili-dikili Arazi Dağılımı tablosu yapılırken temettüât defterindeki kayıtlara bağlı kalmıştır.

⁵⁰ Dikili (Bahçe) Tarım Alanlarından olan bağ tarım alanına 1 dönüm olan bağ(ıcar) da dahil edilmiştir.

⁵¹ Güran, “Osmanlı Tarım Ekonomisi”, s. 81, 82.

bulundurduklarını söylemek doğru olsa gerektir. Köydeki işletmelerin içinde ise arazisi en çok olan orta ölçekli tarım işletmesidir. Toplam 2482,55 dönüm araziye sahiptir. Bu arada büyük ölçekli tarım işletmesi, işletme başına ortalama 90, orta ölçekli tarım işletmesi 25,3, küçük ölçekli tarım işletmesi ise 5,2 dönüm araziye sahiptir⁵².

Tablo 12. Bolatlı'da Bulunan Tarım İşletme Büyüklükleri ve Arazi Dağılımları (Dönüm)⁵³

İşletme Büyüklüğü	0	0,25-10	10-50	50	Toplam
İşletme Sayısı	11	20	98	7	136
% (İşletme Sayısı)	8,1	14,7	72,1	5,1	100
Dönüm		104,01	2482,55	630,25	3216,81
% (Dönüm)		3,2	77,2	19,6	100

F. Gelirler

Bolatlı köyüne ait temettüât defterinde vergi yükümlülerinin gelir miktarları ve yıllık toplamları ayrı ayrı belirtilmiştir. Defterin en sonunda ise köyün yıllık tahminen toplam geliri verilmiştir. Köyün gelirlerini tarım, hayvancılık, meslek ve diğerleri olmak üzere gruplandırmak mümkündür. Tarım geliri; ekili-dikili tarım alanlarını yani tarla, bağ, bahçeden elde edilen gelirleri, Hayvancılık geliri; sağmal inek, kara sığır inek, sağmal câmûs, sağmal koyun, yoz koyun, sağmal keçi, yoz keçi, dişi merkep, döllü merkep, kısarak, kulanlı kısarak, döllü kısarak, döl devesi ve arı kovanından elde edilen gelirleri⁵⁴, meslek gelirleri ise; hizmetkarlık, sığırtmaçlık, deve ticareti, çobanlık, hatabcılık (odunculuk), yapuculuk, orakçılık, bağ budayıcılık, demircilik, eskicilik, yamacılık, hamule bargir v.s. ticareti, nakliyecilik, arabacılık, kaza kitabetliği, mukayyidlik, yolculuk, simsarlık, berberlik, bakkalıktan elde edilen gelirler, diğerleri de şirahane geliri, tımar geliri, Dazkırı'ya bağlı bir köy olan Evciler köyündeki zaviye hasılatından, vergi mükellefinin mutasarrıfı olduğu Şeyh Hasan Zaviyesinden elde ettiği gelirleri v.s. kapsamaktadır.

Tablo 13. Bolatlı'nın Toplam Yıllık Geliri İçinde, Dört Gelir Grubunun Oran İtibariyle Dağılımı

Gelir Grubu	Miktar (Kuruş)	Hasılat Hane	Ortalama	Oran %	Toplam Hane Başına Düşen Yıllık Gelir Miktarı (Kuruş)
Tarım	69588	124	561,19	54,40	511,68
Hayvancılık	24061	108	222,79	18,81	176,92
Meslek	23991	84	285,61	18,76	176,40
Diğerleri	10275	13	790,39	8,03	75,55
Toplam	127915			100	940,55

⁵² Bkz. Tablo 12.

⁵³ 10 dönümden az olanlar küçük işletme, 10-50 dönüm arası orta işletme, 50 dönüm ve daha fazla olanlar büyük işletme olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

⁵⁴ Bu hayvanların yıllık gelirleri 7695 nolu temettüât defteri incelendiğinde nadir de olsa rastlanan küçük farkların dışında standarttır. Öyle ki, her bir sağmal ineğin yıllık geliri bazen 45 bazen de 50; kara sığır inek 45; sağmal câmûs 150, sağmal koyun 10, yoz koyun 4, sağmal keçi bazen 8 bazen de 10, yoz keçi 2, dişi merkep, döllü merkep ve kısarak 25'er, kulanlı kısarak ile döllü kısarak 50'şer, döl devesi 150, arı kovanı geliri ise 9 kuruştur. Bazı hayvanların ise bir süre sonra gelir getireceği hususundaki bilgiler "altmış ikide hasılat vereceği" şeklinde belirtilmiştir. Öyle ki, 1/1 numaralı hanede dölsüz kısarak, 5/13 numaralı hanede dölsüz merkep, 6/21'de dölsüz düğe, 7/22'de dölsüz inek, 8/25'de deve taylağı 17/60'da dölsüz inek v.s. için "altmış ikide hasılat vereceği" şeklindeki örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Tarımdan elde edilen gelir 69.588 kuruş, hayvancılıktan 23.911 kuruş, meslekten 23.991 kuruş ve diğerleri adı altında topladığımız gelirler ise 10.275 kuruştur⁵⁵. Köyün gelirleri gruplandırılmıştı. Bu gruplar arasında bir kıyaslama yapılacak olursa, köyün en büyük gelir kaynağını tarım ürünleri oluşturmaktadır. İkinci sırada hayvancılık gelirleri, üçüncü sırada meslek gelirleri, son sırada ise diğerleri adı altında değerlendirilen gelirler gelmektedir. Bu arada hayvancılık ile meslek gelirleri arasında 70 kuruşluk pek önemli olmayan bir fark vardır.

Bolatlı'da yıllık gelirin %54,40'ını tarım gelirleri, %18,81'ini hayvancılık, %18,76'sını meslek, %8,03'ünü diğerleri oluşturmaktadır. Tarım sektöründen toplam hane başına, yıllık gelir yaklaşık 512 kuruş, hayvancılıktan 177 kuruş, meslekten 176,5 kuruş ve diğer gelir gruplarından ise 76 kuruş düşmektedir. Köyün toplam geliri 127.915 kuruş olup, toplam gelirlerden ise hane başına yaklaşık 941 kuruş düşmektedir⁵⁶.

Tarım Gelirleri (Hasılatı)

Tarım topraklarına sahip hane sayıları ile hasılat elde eden hane sayıları (124) aynıdır. Bolatlı'da ekili (tarla) tarım alanları 3125,02 dönüm olup 69588 kuruş gelir elde edilmiştir. Ekili tarım alanlarından dönüm başına ise 19,17 kuruş gelir elde edilmektedir. Dikili tarım alanları ise 91,89 dönüm olup toplam 9.693 kuruş gelir elde edilmiştir. Dönüm başına elde edilen gelir ise 105,49 kuruştur. Dikili tarım alanları ekili tarım alanlarına göre küçük olmasına rağmen dönüm başı hasılat, ekili tarım alanları hasılatına göre oldukça yüksektir. İki tarım türünün dönüm başı hasılat miktarları arasındaki fark ise 86,32 kuruştur ki aradaki fark oldukça yüksektir. Ekili tarım alanlarından hasılatı olan haneler dikkate alındığında hane başına 483,02 kuruş gelir elde edilirken, dikili tarım alanlarından hane başına 78,17 kuruş kazanç sağlanmıştır. Bu durum da göstermektedir ki Bolatlı'da köylüler geçimlerini daha ziyade ekili tarım alanlarından sağlamaktadırlar. Dikili tarım alanlarının dönüm başı gelir miktarı yüksek olmasına rağmen köylülerin dikili tarım alanları yaptıkları arazinin miktarı azdır. Toplam 91,89 dönümdür. Toprağı olan hane başına da 0,74 dönüm bahçe tarım alanı düşmektedir⁵⁷.

Tablo 14. Bolatlı'daki Ekili-Dikili Tarım Alanlarının Dönüm Başı Hasılatı

Arazi Türü	Hasılat Miktarı (kuruş)	Miktar (dönüm)	Ortalama	Oranı (Dönüm) %	Hasılatı Olan Hane ⁵⁸ Başına Düşen Gelir Miktarı
Ekili (Tarla) Tarım Alanları					
Tahıl Ekili Tarla ⁵⁹	57868	3100	18,67	83,2	446,68
Afyon Tarlası	80	1	80	0,1	0,65
Bostan Tarlası	1827	22,02	82,97	2,6	14,73
Sebze Tarlası	120	2	60	0,2	0,97

⁵⁵ Bolatlı'nın toplam yıllık geliri ve bu gelirlerin hane reisleri bazında ve vergi nüfusu bazında dağılımları hakkında detaylı bilgi için bkz. Ek 1.

⁵⁶ Bolatlı'nın toplam yıllık geliri içinde, dört gelir grubunun oran itibariyle dağılımı için bkz. Tablo 13.

⁵⁷ Detaylı bilgi için bkz. Tablo 14.

⁵⁸ Hasılat hane 124'tür.

⁵⁹ Mezru tarla, Miken Ağa Çiftliğinde vaki mezru tarla, ahırın çiftliği ile mezru tarla, icar olarak verilmiş mezru tarla gibi temettüat defterinde yer alan bütün tarlaları dahil ettik.

Ekili (Tarla) Tarım Toplam	59895	3125,02	19,17	86,1	483,02
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları					
Bağ	7663,5	68,41	112,02	11	61,80
Bağ ve Bahçe	1552,5	19,38	80,11	2,2	12,52
Bahçe	477	4	119,25	0,7	3,85
Dikili (Bahçe) Toplam	9693	91,89	105,49	13,9	78,17
Ekili-Dikili T.Top.	69588	3216,81	21,63	100	561,19

Bolatlı Temettüat defterlerinde tarım hasılatının elde edilmesine etki eden tarım ürünlerinden olan hububat ürünleri hakkında da bilgi vardır. Elde edilen bu bilgi ışığında hububat türü ürünlerin üretim miktarlarını tespit etmek mümkündür. Üretim genellikle kile ile tespit edilmiştir. Kile vergi hesaplamalarında kullanılmaktadır. Vergiye esas olan toplam kilenin 10 katı düşünüldüğünde toplam hububat üretimi elde edilebilir. Toplam hububat üretimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15. Bolatlı'da Üretilen Toplam Hububat Miktarı⁶⁰

Hububat Çeşidi	Kile ⁶¹	Kile X 10	Kilogram
Hınta (Buğday)	320	3200	82099,2
Şaîr (Arpa)	751	7510	167097,5
Melaz	191,5	1915	49131,24
Burçak	1,5	15	384,84
Toplam Hububat Üretimi	1264	12640	324291,84

Tablo 16. Bolatlı'da Üretilen Toplam Hububat Miktarının Hanelere Göre Dağılımı

Hububat Çeşidi	Toplam Hububat Miktarı (Kile)	Hane	Ortalama	Oranı %	Hasılat Hane ⁶² Başına Düşen Miktar (Kile)	Toplam Hane Başına Düşen Miktar (Kile)
Hınta (Buğday)	3200	92	34,78	25,32	25,81	23,53
Şaîr (Arpa)	7510	112	67,05	59,42	60,57	55,22
Melaz	1915	85	25,53	15,15	15,44	14,08
Burçak	15	2	7,5	0,12	0,12	0,11
Top. Hububat Üretimi	12640			100	101,94	92,94

⁶⁰ Bolatlı temettüat defterinde, tarım ürünlerinin üretim miktarı belirtilmediği için, ürünlerden alınan % 10 oranındaki öşür vergisinden hareketle yaklaşık üretim miktarı tespit edilmeye çalışılmıştır.

⁶¹ 1841 yılından itibaren Türkiye'de her yerde kile =35,27 litre'dir. Yani 20 okkalık eski buğday ağırlığına eşittir. Eski buğday ağırlığı ise; İstanbul'da, buğdayda kile, 20 okka, yani 25, 656 kg olarak hesaplanırdı. Kile Arpa ticaretinde de 22,25 kg. üzerinden işlem görürdü. Resmi İstanbul kilesi yanında Anadolu'da bir takım yerel kile ölçüleri de bulunuyordu. Walter Hinz, "İslam'da Ölçü Sistemleri", *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, çev. Acar Sevim, S. 5, İstanbul 1990, s. 51. Bu çalışmada hesaplamalar yapılırken arpa hariç hububatın her türü için 1 kile=25, 656 kg, arpa için ise 1 kile =22,25 kg. olarak alındı.

⁶² Hasılat hane 124'tür.

Tablo 15 ve 16'da da görüldüğü üzere Bolatlı'da tahıl üretimi genellikle buğday, arpa, melaz ve burçaktan oluşmaktadır. Köyde toplam 12640 kile tahıl üretilmiştir. Tahıl üretiminin %25,32'si buğday, % 59,42'si şaîr, % 15,15'i melaz ve %0,12 burçaktır. Bolatlı'da yaygın olarak üretilen tahıl 7510 kile ile arpadır. Arpanın buğdayın yetmediği durumlarda insanlar tarafından öğütülüp ekmek yapılarak tüketildiği düşünülmektedir. Üstelik hayvanlar için de kırma yaptırmak suretiyle yem olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden tablodaki veriler de göz önünde bulundurulduğunda köyde önemli bir besin maddesi olduğu düşünülmektedir. Arpadan sonra köyde en çok buğday üretilmektedir. Bir yıllık buğday üretimi 3200 kile (82099,2 kg.)'dir. Osmanlı Devleti'nde kişi başına yıllık buğday ihtiyacı ise (190-235 kg.)'dir⁶³. Bolatlı'da 1845 yılında 680 olan tahmini nüfusun tamamının buğday unu tükettiği düşünülürse, köyün yıllık en az buğday tüketimi 129200 kg.'dır. Bu arada üretilen buğdayın (82099,2 kg.) beşte birinin tohum olarak kullanıldığı hesap edilirse⁶⁴ köylünün elinde tohumdan sonra 65679,36 kg. buğday kalır. Bu kalan ürün toplam ihtiyacın yarısından biraz fazladır. Dolayısıyla Bolatlı'da yaşayan kişilerin ya komşu köylerde üretilen ihtiyaç fazlası buğdayı satın aldıkları ya da köyde üretilen arpayı un yapıp tükettikleri düşünülmektedir. Bu arada köyde yok denecek ölçüde de burçak üretilmektedir. Burçak, Bolatlı'da sadece 2 hane reisi Arabacıoğlu İsmail bin Halil ve Mıdıkıoğlu Habib bin Halil tarafından ekilmiştir. Toplam hane başına 23,53 kile buğday, 55,22 kile arpa, 14,08 kile melaz, 0,11 kile burçak düşmektedir. Kısacası toplam hane başına ortalama düşen hububat miktarı 92,94 kiledir. Hasılat hane başına ise 25,81 kile buğday, 60,57 kile arpa, 15,44 kile melaz, 0,12 kile burçak düşmektedir. Kısacası toplam hasılat hane başına ortalama düşen hububat miktarı da 101,94 kiledir. Toplam hasılat hane başına düşen hububat miktarı ile toplam hane başına düşen miktar arasında 9 kile fark vardır. Bu fark ise, köyde hasılat haneye sahip olmayan hanelerden kaynaklanmaktadır.

Temettuat defterlerinde genellikle bir sonraki yılın tahmini tarım hasılatı da belirtilmektedir. Bolatlı Köyü'nün tahmini tarım hasılatı 55061,5 kuruştur. H.1260/M.1844 yılı tarım hasılatı ile H.1261/M.1845 yılı tahmini tarım hasılatı karşılaştırıldığında tahmini hasılat 14526,5 kuruş daha düşük çıkmaktadır. Tahmini tarım hasılatı bu çalışmanın sınırları dışında kaldığı için hane başı ortalamaları ve hane sayıları tahliline girilmeyecektir. Sadece aşağıdaki tablo verilerek suretiyle yetinilecektir.

Tablo 17. Bolatlı'daki Tahmini Tarım Hasılatı

Tahmini Gelir Grubu	Miktar (Kuruş)	Tahmini Hasılat Hane	Ortalama	Toplam Hane Başına Düşen Yıllık Gelir Miktarı (Kuruş)
Tarım	55061,5	117	470,61	404,86

Hayvancılık Hasılatı

Kasaba, köy, mezralarda tarım ve hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Öyle ki, Bolatlı'da toplam gelirler içerisinde önemli bir paya sahip olan hayvan gelirlerinin oranı %18,81'dir. Bolatlı'da hayvan hasılatından toplam 24.061 kuruş gelir elde edilmiştir. Hayvancılık hasılatını, büyükbaş, küçükbaş, yük-binek, arıcılık olarak dört ana kısma incelemek mümkündür. Türlerine göre hayvancılık hasılatının durumu tablo 19'da verilmiştir. Toplam hayvancılık hasılatında ilk sırayı küçükbaş hayvancılık hasılatı almaktadır. İkinci

⁶³ Güran, *a.g.e.*, s. 217.

⁶⁴ Güran, *a.g.e.*, s. 99.

sırada yük-binek hayvancılık, sonra da büyükbaş hayvancılık hasılatı gelmektedir. Arıcılık hasılatının toplam hayvancılık hasılatı içindeki oranı ise %0,75'dir. Hayvancılık hasılatı olmayan hane sayısı ise 27'dir. Hayvan hasılatı olan hane sayısı 109 olup hayvan sahibi hane sayısı ise 120'dir. 11 hane reisinin hayvanı olmasına rağmen bundan gelir temin edememektedir. Mesela 33/113 numaralı hane reisi olan ve geçimini hizmetkarlık yaparak sağlayan Kürdoğlu Halil bin Ali gibi. Kürdoğlu Halil bin Ali'nin 1 erkek merkebi olup bundan da gelir sağlamamaktadır. Kısaca köydeki toplam hanelerin %80,15'inin hayvancılık hasılatı bulunmaktadır. Sadece %19,85'inin hayvancılık hasılatı bulunmamaktadır. Hayvancılık hasılatı hane başı ortalamasında ise 258,67 kuruş ile küçükbaş hayvan sahibi haneler gelmektedir. Sonra sırasıyla 87,5 kuruş ile yük ve binek hayvanı sahibi haneler, 77 kuruş ile büyükbaş hayvan sahibi haneler ve en son da 16,36 kuruş ile arıcılık sahibi haneler gelir. Bolatlı köyünde yük ve binek hayvanı hasılatı ile büyükbaş hayvan hasılatı elde eden hane sayıları birbirine yakın olup başı çekmektedir. Sonra küçükbaş hane grubu gelir. En az hane grubu ise arıcılık yapan hane sayısıdır⁶⁵. Toplam hayvancılık hasılatının, toplam hasılat içindeki payına bakıldığında ise %18,81 olduğu görülmektedir.

Toplam hayvancılık hasılatı içinde %51,93 payla birinci sırada bulunan küçükbaş hayvancılık hasılatı 12416 kuruştur. Bolatlı'da sağmal koyun, yoz koyun sağmal keçi, yoz keçi hasılat getirmiştir. Kuzu ve oğlak için hasılat kaydı bulunmamaktadır. Bolatlı'da küçükbaş hayvan yetiştiriciliği önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla köylülerin et, süt, yün, gübre, deri ve yapağı ihtiyacını karşılamak amacıyla küçükbaş hayvan yetiştirdiklerini söylemek mümkündür. Bu arada küçükbaş hayvanların eti ve yünü, derisi ve gübresi kadar köylünün günlük yaşantısında büyük bir yer tutan süt ve süt ürünleri de çok önemlidir. Günde iki kez olmak üzere, inek ve mandalar on, koyunlar beş, keçiler altı ay sağlanabiliyordu. Burada köydeki süt ve süt ürünleri üretimi tespit edilmeye çalışılacak. Öyle ki, Osmanlı Devleti'nde XX. yüzyılın başlarında yöresine göre değişmekle birlikte, bir inek yılda 192-770 litre ve bir koyun yılda 51-77 litre dolaylarında süt verebiliyordu⁶⁶. Tablo 18'de yapılacak hesaplamalarda Tevfik Güran'ın vermiş olduğu bu değerlerin ortalaması kullanılmıştır. Kısaca 1844-1845 yılında bir sağmal inek ve câmûsun yılda ortalama 481, sağmal koyun ve keçinin de yılda 64 litre süt verebileceği hesap edilmiştir⁶⁷.

Tablo 18. Bolatlı Köyü'nde Hane Reislerinin Süt Üretimi.

Hayvan Türü	Sayı	Hane	Yıllık Süt Üretimi Litre	Toplam Üretimi	Yıllık Başına Süt Litre	Hane Düşen Miktarı	Günlük Hane Düşen Süt Litre	Toplam Başına Süt Miktarı
Sağmal Ağnam	801	46	51264		376,94		1,0327156	
Sağmal Keçi	6	2	384		2,82		0,0077357	
Sağmal İnek	89	76	42809		314,77		0,8623892	
Sağmal Câmûs	1	1	481		3,54		0,0096898	
Sağmal Küçükbaş	807		51648		379,77		1,0404512	
Sağmal Büyükbaş	90		43290		318,31		0,872079	
Toplam	897		94938		698,07		1,9125302	

⁶⁵ Bir hanenin birden fazla hayvancılık hasılatı türleri olabildiği gibi tek tür hayvancılık hasılatı da olabilir.

⁶⁶ Güran, "Osmanlı Tarım Ekonomisi 1840-1910", s. 100,104.

⁶⁷ Bolatlı'da vergi mükelleflerinin süt üretimi için bkz. Tablo 18.

Tablo 18 incelendiğinde görüldüğü üzere Bolatlı köyünde toplam 897 büyük ve küçükbaş hayvandan üretilen yıllık süt miktarı 94.938 litredir. Bunun 51.648 litresi küçükbaş hayvanlardan 43.290 litresi de büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir. Bolatlı'da günlük yaklaşık olarak 260 litre süt üretilmektedir. Yıllık süt üretim miktarının %54,40'ı küçükbaş hayvanlardan, %45,60'ı büyükbaş hayvanlardan karşılanabilmektedir. Bolatlı'da hane başına günlük sağmal büyükbaş ve sağmal küçükbaş hayvan sütü yaklaşık 2 litre düşmektedir. Köylüler elde ettikleri sütü, süt olarak tükettikleri gibi yağ, yoğurt ve peynir üretimi için de kullansalar gerektir. Öyle ki, Tefvik Güran'ın tespit ettiği üzere XIX. yüzyılda ortalama olarak 1 kg. yağ için 20 litre inek sütü, 1 kg. peynir için de 5,5 litre koyun sütüne ihtiyaç vardır. Bir ineğin yılda verdiği süttten 38,5 kg. yağ, bir koyunun verdiği süttten 12,8 kg. peynir elde etmek mümkündür⁶⁸.

Toplam hayvancılık hasılatı içinde %28,99 payla ikinci sırada yer alan yük ve binek hayvanı hasılatı 6975 kuruştur. Dişi merkep, döllü merkep, kısarak, kulanlı kısarak, döllü kısarak ve döl devesi gibi hayvanların oluşturduğu hasılattır. Bunlar içinde 4050 kuruş ile döl devesi hasılatı ilk sırayı almaktadır. Sonra sırasıyla 1775 kuruş ile dişi merkep, 700 kuruş ile kısarak, 300 kuruş ile kulanlı kısarak, 100 kuruş ile döllü kısarak ve 50 kuruş ile döllü merkep gelmektedir. Bu hasılatların nasıl elde edildiği hususunda kesin bir şey söylemek zordur. Yük ve yolcu taşımacılığı sonucu hasılat elde edilmesi düşünülmekte ise de bu tür hasılatlar zaten her hane için ayrı ayrı belirtilmiştir. Burada sözü edilen hasılat türleri ise, her baş hayvan için bir senelik olarak kaydedilmiştir⁶⁹. Bu sebeple de yük ve binek hayvanları hasılatı hayvancılık hasılatı içinde değerlendirilmeye çalışıldı.

Büyükbaş hayvancılık hasılatı ise toplam hayvancılık hasılatı içinde üçüncü sırada yer almakta olup 4490 kuruş gelir getirmektedir. Toplam hayvancılık hasılatı içinde %18,66'lık bir paya sahiptir. Genellikle sağmal inek, karasığır inek, sağmal câmûs gelir getirmiştir. Düğe (düve), dana, tosun gibi büyükbaş hayvanlar hasılat yazılmamıştır. Büyükbaş hayvancılık hasılatında 4295 kuruş ile sağmal inek başı çekmektedir. Sonra 150 kuruş ile sağmal câmûs ve 45 kuruş ile karasığır inek gelmektedir.

Toplam hayvancılık hasılatı içinde %0,75'lik paya sahip olan arıcılık ise 180 kuruş hasılat kaydedilmiştir. Bolatlı'da arıcılıktan sadece 11 hane reisi hasılat elde etmektedir. Hayvancılık hasılatı olan haneler⁷⁰ içindeki payı ise 10,09'dur. Toplam hayvancılık hasılatı içinde arıcılık hasılatının önemli bir katkısı yoktur.

Tablo 19: Bolatlı Köyü Hayvancılık Hasılatı Dağılımı

Hayvan Çeşidi	Hasılat Miktarı (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Başına Hane Düşen Miktar (Kuruş)
Büyükbaş Hayvan	4490	77	58,31	18,66	33,02
Yük-Binek Hayvanı	6975	78	89,42	28,99	51,29
Küçükbaş Hayvan	12416	48	258,67	51,60	91,29
Arıcılık	180	11	16,36	0,75	1,32
Toplam	24061			100	176,92

⁶⁸ Güran, "Osmanlı Tarım Ekonomisi", s. 104.

⁶⁹ Selahittin Özçelik, *XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettuat Defteri İncelemesi)*, Isparta 2005, s.142.

⁷⁰ 109 hanenin hayvancılık hasılatı vardır.

Meslek Hasılatı

Bolatlı'daki hanelerin % 61,77'si meslek gelirlerine sahiptir. Toplam 23.991 kuruş gelirleri vardır. Toplam hasılat içindeki payı ise %18,76'dır. XIX. yüzyılda Bolatlı'daki hane reislerinin gelirleri dikkate alındığında ilk sıradaki geçim kaynaklarını tarımın oluşturduğu görülmektedir. Sonra da hayvancılık ile meslek gelirleri gelmektedir. Meslek gelirleri içinde de ilk sırada nakliyecilik gelmektedir. Toplam meslek gelirlerinin %31'ini oluşturmaktadır. İkinci sırada %13,44 ile hizmetkârlık, üçüncü sırada %10 ile kaza kitabetliği, dördüncü sırada %8,96 ile çobanlık ve onu da %8,41 ile arabacılık takip etmektedir. En düşük meslek geliri ise %0,42 ile bağ budayıcılıktır. Bolatlı'da 24 hane nakliyecilik mesleğini yapmaktadır. Toplam hane içindeki payı %17,65'tir. İkinci sırada hizmetkarlık mesleğini icra eden 17 hane reisi vardır. Bu da toplam hane içinde %12,5'lik bir paya sahiptir. Çobanlık yapan 8 hane, arabacılık yapan da 7 hane reisi vardır. Bolatlı temettuat defterlerinden elde edilen bilgiler ışığında sığırtaçlık, devecilik ticareti, orakçılık, bağ budayıcılık, demircilik, kaza kitabetliği, mukayyidlik, simsarlık ve deştebanlık mesleği ile uğraşan ise sadece birer hane reisidir. Toplam hane başına düşen meslek gelirine bakıldığında ise 54,69 kuruş ile nakliyecilik mesleğinden elde edilen gelirin ilk sırada olduğu görülmektedir. 0,74 kuruş ile de hane başına düşen en düşük miktar ise devecilik ve bağ budayıcılık mesleklerinden elde edilmektedir.

Tablo 20. Bolatlı Meslek Hasılatı Dağılımı

Meslek	Miktar (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Miktar
Hizmetkâr	3223	17	189,59	13,44	23,70
Sığırtaç	200	1	200	0,83	1,47
Deveci	100	1	100	0,42	0,74
Çoban	2150	8	268,75	8,96	15,81
Hatabacı	230	2	115	0,96	1,69
Yapucu	600	3	200	2,5	4,41
Orakçı	250	1	250	1,04	1,84
Bağ Budayıcı	100	1	100	0,42	0,74
Demirci	350	1	350	1,46	2,57
Eskici	430	2	215	1,79	3,16
Yamacı	550	3	183,33	2,29	4,04
Hamule Devesi v.s. ticareti	850	2	425	3,54	6,25
Nakliyesi	7438	24	309,92	31	54,69
Arabacı	2020	7	288,57	8,42	14,85
Kaza Kitabetliği	2400	1	2400	10	17,65
Mukayyid	300	1	300	1,25	2,21
Deşteban	150	1	150	0,63	1,1
Yolcu	950	2	475	3,96	6,99
Simsar	150	1	150	0,63	1,1
Berber	550	2	275	2,29	4,04
Bakkal	1000	3	333,33	4,17	7,35
Toplam	23991			100	176,40

Diğer Gelirler

Meslek hasılatı içine dahil etmediğimiz hane reislerinin farklı varlıklarından elde ettikleri gelirleri bir arada topladığımız ve diğer gelirler grubuna dahil ettiğimiz şırahane, zaviye, tımar geliri ve nakit akçesi gibi gelir türlerini incelediğimizde Bolatlı'da 13 hane reisinin bu tür gelire sahip olduğunu görmekteyiz. Diğer gelirlerin toplamı 10.275 kuruş olup toplam hasılatın %8'ini oluşturur. Diğer gelirler adı verilen bu grup Bolatlı'daki gelir türleri içinde en az paya sahiptir. Bunlar içinde de en yüksek pay %58,39 ile nakit akçedir. %26,28 ile şırahane geliri ikinci sırada yer almaktadır. En az gelir ise %0,97 ile Yaka köyündeki vakf-ı meşrut olan âsiyâb (su değirmeni) geliridir. Bir hane reisinin elinde 6000 akçe nakidi vardır. Bu da diğer gelirler grubuna dahil edildi. Demircioğlu Mehmed bin Abdullah ziraat mesleği ile uğraşmasına rağmen nakliyecilik de yapmakta bundan 100 kuruş gelir elde ederken elinde de tasarruf etmiş olduğu 6000 akçesi bulunmaktadır.

Tablo 21. Bolatlı Diğer Gelirler Dağılımı

Diğer Gelirler Adı	Miktar (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Miktar
Şırahane	855	11	77,73	8,32	6,29
Evciler'deki Zaviye	120	1	120	1,17	0,88
Mutasarrıfı Olduğu Şeyh Hasan Zaviyesi	500	1	500	4,87	3,68
Yaka Köyü'nde vakf-ı meşrut olan asiyab (değirmen)	100	1	100	0,97	0,74
Merkumun hanesinde bulunan tımar geliri	2700	1	2700	26,28	19,85
Nakit Akçesi	6000	1	6000	58,39	44,12
Toplam	10275			100	75,55

G. Vergiler

Bolatlı köyüne ait temettüât defterinden hareketle, gelirler kısmında da belirtildiği üzere köylünün tarım, hayvancılık, meslek ve diğerleri şeklinde gruplandırılan gelir miktarlarını tespit etmek mümkün oldu. Özçelik'in de belirttiği üzere bu gelirlerin elde edilebilmesi için yapılan faaliyetler neticesi bir takım giderlerin de olduğu muhakkaktır⁷¹. Bu arada gelir olarak kaydedilen icar, ırgad v.s. köy halkının bazı hanelerinden de gider olarak çıkmaktadır. Ancak bu dönem ile ilgili yapılan çalışmalar ve incelenilen temettüât kayıtlarında giderler ile ilgili bilgi edinmek mümkün değildir. Bu yüzden bu çalışmada giderler olarak sadece vergiler üzerinde durulacaktır. Öyle ki, bu köyde iki kalem vergi ödenmiştir. Bunlardan biri bazı istisnalar dışında ekonomik durumuna göre herkesten alınan bir vergi olan vergi-yi mahsus⁷², diğeri de aşar'dır. Köyün bir yılda ödediği toplam vergi 22.412 kuruştur. Bu

⁷¹ Selahittin Özçelik, "XIX. Yüzyılda Kadıköy'de (Babadağ) Sosyal ve İktisadi Hayat, I. Babadağ Sempozyumu Tarihte ve Günümüzde Babadağ, Denizli 1999, s. 394.

⁷²1840 yılından itibaren tatbik edilmeye başlanan bu vergi Tanzimat idarecileri tarafından örfi vergiler yerine konulmuş olup, "An-cemaatin vergi", "Vergü-yi Mahsusa", "Vergü" ve "Komşuca alınan vergi" gibi adlar verilmiştir. Bu verginin miktarı liva ölçeğinde belirlenirdi. Bu miktar livaya bağlı kazalar arasında paylaştırılırdı. Sonra kazanın müdür ve meclis azaları, nüfusun etnik özelliğine göre imam, papaz ve kocabaşı gibi kişilerin

verginin 14.380'i vergi-yi mahsus, 8032 kuruşu da aşar vergisidir⁷³. Arada 6348 kuruş fark vardır. Bolatlı'nın ödediği vergilerin % 64,16'sını vergi-yi mahsus, % 35,84'ünü aşar oluşturmaktadır. Tablo 22 verilerine göre köydeki hanelerin %90,44'ü (123 hane) vergi-yi mahsus, %87,5'i (119 hane) de aşar ödemektedir. Vergi ödeyen hane başı vergi-yi mahsus ortalaması 116,91 kuruş iken, aşar ortalaması ise 67,5 kuruş'tur. Toplam hane başına düşen vergi-yi mahsus 105,74 kuruş, aşar ise 59,06 kuruştur. 22.412 kuruş olan toplam vergiden ise hane başına düşen yaklaşık 165 kuruştur. Dolayısıyla iki farklı değerlendirme neticesinde de, köylünün aşar vergisinden çok vergi-yi mahsus ödediği görülmektedir. Toplam verginin toplam hasılat içindeki payı değerlendirildiğinde ise Bolatlı'da yaşayan hane reisleri toplam gelirlerinin % 17,5'ini vergi olarak ödemektedirler⁷⁴.

Tablo 22. Bolatlı'da Ödenen Vergi Türleri ve Toplam Vergi İçindeki Payı

Vergiler	Miktar (Kuruş)	Toplam Vergi Veren Hane	Vergi Veren Hane Ortalaması (Kuruş)	Oran %	Toplam Hane Ortalaması (Kuruş)	Vergi Yüklü %
Vergi-yi Mahsus	14380	123	116,91	64,16	105,74	11,2
Öşür	8032	119	67,5	35,84	59,06	6,3
Toplam	22412				164,8	17,5

Tarım ürünlerinden alınan öşr genellikle yıllık hasılatın 1/10 idi. Ya da bazı ürünlerin üretim miktarlarının belli sayılarla çarpımı öşr olarak alınmaktaydı⁷⁵. Bolatlı'da hasılat elde edilen tarım ürünleri buğday, arpa, melaz, burçak, afyon, bostan ve üzüm'dür. Toplam tarım öşrü veren hane sayıları ile tarım hasılatı elde eden hane sayıları birbirine yakındır. Bu yüzden hane sayıları tahliline girilmeyecektir. Toplam tarım öşrü içinde ilk sırayı buğday öşrü almaktadır.

Bolatlı'da öşr, tarım ürünleri, koyunlar ve kovanlardan alınmaktadır. Tarım ürünleri hasılatının 1/10'u şeklinde olduğu gibi üretim miktarına göre de alınmaktadır. Her iki şekliyle de aynı orana denk düşmektedir. Genellikle kile üzerinden öşr alınmaktadır⁷⁶. Bolatlı'da hıntanın (buğday) kilesinden 7 kuruş, şaîr (arpa) kileden 4 kuruş, melaz kileden 5 kuruş, burçak kileden 5 kuruş alınmaktadır.

katıldığı toplantıda kasaba ve köylere düşen miktar tespit edilir en sonunda da köy ve mahalle düzeyinde kişiler in ödeme güçlerine göre paylaştırılırdı. Bu yeni vergi uygulamasında esas alınan malî gücün ölçüsü olarak halkın emlak, arazi ve hayvanı, ticaretle uğraşıyorsa geliri esas alınmaktaydı. Bu vergiyi köy veya mahallenin muhtar, kocabaşı, imam veya papazı yapardı. Tahsil ettikleri miktarı hane reisinin adının bulunduğu tevzî defterine kaydederdiler. Sonra parayla birlikte defteri kazaya götürürler ve herkesin ödediği vergi kaza meclisindeki deftere işlenip tevzî defterine gelen paranın tutarı ve tarihi yazılıp müdür ve sandık emini tarafından mühürlenirdi. Verginin tahsilatında ve muhassıllara tesliminde güvenliği sağlamak için zabtîye askerleri de görevlendirilirdi. Said Öztürk, *Tanzimat döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik*, İstanbul 1996, s. 174,175.

⁷³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Temettüât Defterlerinden 7795B numaralı Bolatlı temettüât defterinin 69. sayfasında köyün bir yılda ödediği vergi toplamı 22410 kuruş, vergü- yi mahsusa 14340 kuruş, aşar da 8070 kuruş olarak belirtilmiştir. Defterin içeriğinin en az üç defa gözden geçirilip okunması ve yapılan toplama neticesinde bizim elde ettiğimiz veriler ile defterin aşar vergisi hususundaki veriler arasında 14 kuruşluk bir fark tespit edilmiştir. Vergiler ile ilgili değerlendirme yapılırken 14 kuruşluk fark dikkate alınmaksızın hareket edilmiştir. *BOA, ML.VRD. TMT. D. 7695B*, s. 69.

⁷⁴ Bolatlı'da ödenen vergi türleri ve toplam vergi içindeki payı için bkz. Tablo 22.

⁷⁵ Selahittin Özçelik, *a.g.m.*, s. 398.

⁷⁶ Selahittin Özçelik, *a.g.m.*, s. 401.

Kovanlardan ise kovan başı 1 kuruş ya da hasılatın 1/10'u alınmaktadır⁷⁷. Bolatlı temettuat defterleri kayıtlarına göre 1 bab kovan hasılatı ise 9 kuruştur. Tablo 23 verilerinden de anlaşıldığı üzere, toplam hasılat içinde toplam öşr yükü %6,3'tür. Toplam öşrün büyük çoğunluğu ise %92,71 ile tarım öşrüdür. Adet-i ağnam ve öşr-ü kovan ise %1'in altındadır. Bu oranın düşük olmasında Özçelik'in de belirttiği gibi, büyükbaş ve küçükbaş hayvan gelirlerine öşr yazılmaması etkili olmuştur⁷⁸. Bolatlı hane reisleri adet-i ağnam için öşr miktarı olarak 565,5 kuruş ödemişlerdir. 46 hane adet-i ağnam öşrünü vermekte olup öşr ödeyen hane başı ortalaması 12,29'dur. Toplam öşr içindeki vergi yükü 0,44, toplam hasılatındaki yükü 0,44, toplam tarım hasılatındaki yükü ise 0,81'dir.

Bolatlı'da Toplam kovan sayısı 20 olup 12 hanenin elindedir. Toplam kovan hasılatı ise 180 kuruştur. Toplam kovan öşrünün toplam öşr içindeki payı ise %0,25'dir. Kovan öşrünün toplam hasılat ve toplam tarım hasılatı içindeki yükü ise oldukça düşüktür. Toplam hasılatındaki yükü 0,016 iken toplam tarım hasılatındaki yükü ise 0,029'dur.

Bolatlı'daki hane reislerinin % 87,5'i (119) tarım veya hayvan öşrü (kovan öşrü, adet-i ağnam) vermektedir. Geriye kalan 17 hane (%12,5)'i öşr vergisi vermemektedir. Toplam öşr içinde tarım öşrü %92,71 ile hemen hemen öşrün tamamına yakınına yakınını içermekle birlikte bunun da içinde %77,39 ile hububat öşrünün önemli bir payı vardır. Hububat öşründe hane başı ortalamalarda ilk sırada şaîr öşrü gelmektedir. Sonra sırasıyla hinta, melaz ve burçak gelmektedir. Bu sıralama aynı zamanda bu ürünlerden elde edilen hasılat ortalaması sıralaması ile de aynıdır⁷⁹. Hububat türleri içinde en fazla şaîr öşrü veren hane (112) gelmektedir. Bunu hinta, melaz ve burçak izlemektedir. Toplam öşrün kendi içinde dağılımı için Tablo 23'deki veriler incelendiğinde burçak öşrünün tarım öşrü içinde en az paya sahip olduğu görülür. Dolayısıyla burçak hasılatı da tarım hasılatı içinde en az paya sahiptir. Burçak öşrünün toplam hasılat içindeki yükü ise 0,006'dır. Tarım hasılatı içindeki yükü ise %0,011'dir.

Tablo 23. Bolatlı'daki Hane Reislerinin Verdiği Toplam Öşr Miktarı Türleri ve Vergi Yükü

	Öşr Miktarı (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hanedeki Payı	Vergi Yükü
Ekili (Tarla) Tarım Öşrü						
Hububat Öşrü						
Hinta	2235	92	24,29	27,83	16,43	1,75
Şaîr	2999	112	26,78	37,34	22,05	2,35
Melaz	974,5	85	11,47	12,13	7,17	0,76
Burçak	7,5	2	3,75	0,09	0,06	0,01
Hububat Öşrü Toplam	6216			77,39		4,87
Afyon	9	1	9	0,11	0,07	0,01
Bostan	199	40	4,98	2,48	1,46	0,16
Ekili (Tarla) Tarım Öşrü Toplam	6424			2,59		5,04
Dikili (Bahçe) Tarım Öşrü						
Üzüm Öşrü	1022,5	91	11,24	12,73	7,52	0,8

⁷⁷ Selahittin Özçelik, *a.g.m.*, s. 397.

⁷⁸ Selahittin Özçelik, *a.g.m.*, s.397.

⁷⁹ Bkz. Tablo 16.

Dikili (Bahçe) Tarım Öşrü Toplam	1022,5			12,73		0,8
Ekili-Dikili Tarım Öşrü Toplam	7446,5			92,71		5,84
Hayvan Öşrü						
Adet-i Ağnam	565,5	46	12,29	7,04	4,16	0,44
Kovan Öşrü	20	11	1,82	0,25	0,15	0,02
Toplam Hayvan Öşrü	585,5			7,29		0,46
Toplam Öşr Miktarı	8032			100	59,07	6,3

Vergi Muafiyeti

Vergiyi tahsis etmek esası üzerine düzenlenen temettüât defterlerinde vergi mükellefi şahıs vergi vermediği zaman muafiyetinin gerekçeleri ayrıntılı bir şekilde belirtilirdi. Bazen mükelleflerden vergi alınmamasına rağmen muafiyet sebeplerinin açıkça belirtilmediği de olmuştur. Buna rağmen muafiyet sebeplerinin açıkça belirtilmesi bir zorunluluktur. Bu yüzden vergi vermeyen vergi mükellefi şahısların vermeme sebepleri, isimlerinin altına ayrıntılı olarak yazılırdı. Muafiyet sebeplerini kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür. İlk başta vergi ödemeye gücü yetmeyecek kadar mali yoksulluk içinde olanlar, kendi geçimlerini sağlayamadıkları için yardıma muhtaç olanlar, dilenciler, kendilerine yapılan yardımla geçinenler, gelir fazlalığına sahip olmadıkları için vergi de ödemekle yükümlü değillerdi. Bu arada beden ve akıl yoksunluğu da zaman zaman vergi muafiyetine sebep olmuştur. Amalar, çalışamayacak durumda olanlar, mecnun olanlar vergiye tabi tutulmamışlardır. Hane reisi konumunda olan yetim ve çocuklar vergi dışı tutulmuşlardır. Kadınların ise vergi mükellefi olarak isimleri çok az geçmiştir. Hane reisi gurbette ise ya da ölü ya da diri olduğu tespit edilemeyip kayıp ise de vergi alınmamıştır. Ayrıca hanedan-ı belde olan hane reislerinden de vergi muaf tutulmuştur. İmam, hatip, müftü, müderris, talebe gibi bazı vergi mükelleflerinden de bazen vergi talep edilmediği olmuştur. Yine Vergi mükellefi şahıs küçük yaşta olup, geçen bir yıl içinde sağladığı gelir yeterli değilse de vergi talep edilmemiştir⁸⁰.

Bolatlı köyünde toplam 139 hane olup, bunlardan, iki hane gurbettedir. Veziroğlu Bayram bin Mahmud'un Bolatlı'da hem malı mülkü yoktur. Hem de köyde oturmayıp Hamid Sancağı'na bağlı Karaağaç kasabasına taşınmış ve burada yerleşmiştir. Yine Çallıoğlu Ahmed bin İsmail iki seneden beri Hamid Sancağı'na bağlı Keçiborlu kazasında yaşamaktadır. Bundan dolayı da bu iki hane reisi Bolatlı köyünde vergi vermekten muaf olmuşlardır. Bir de köyde misafir olarak kaydedilen Hacı İbrahim bin Abdullah'tan da vergi tahakkuk ettirilmemiştir.

Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed, mecnun olduğu için vergiye tabi tutulmazken, hanesinde yaşayan ve çiftçilik yapan kardeşi Evliyaoğlu Molla Mustafa 20 kuruş vergi-yi mahsus, 43 kuruş aşar olmak üzere toplam 63 kuruş vergi ödemiştir. Yine hanesinde bulunan ve hizmetkarlık mesleğini yürüten Mehmet bin Abdullah, 40 kuruş vergi-yi mahsus, 27 kuruş aşar olmak üzere toplam 67 kuruş vergi vermiştir.

Bolatlı'da hane reisi konumunda olan yetim çocuklardan da vergi alınmadığı olmuştur. Öyle ki, babası öldüğü için hane reisi olan Karaalioğlu Yetim Hasan bin Hasan'dan vergi alınmamıştır. 36/126 numaralı hane reisi olan 5 yaşındaki Araboğlu Yetim Hüseyin bin

⁸⁰ Ahmet Akgündüz, Said Öztürk, *a.g.e.*, C. I, s. 231, 232.

Hüseyin'den de vergi tahakkuk ettirilmemiştir. Yine 5 yaşında olan hane reisi Tombuloğlu yetimi Mehmed bin Hasan vergiden muaf tutulmuştur. Ancak yetim olmasına rağmen gelir fazlası oluşmuş olanlardan vergi alındığı da olmuştur. Öyle ki, Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail'den 3 kuruş öşür vergisi tahsil edilmiştir. Adı geçen kişi, bir sağmal inek, bir dişi merkep ile 0,25 dönüm bağ tarlasına sahiptir.

Bolatlı'da hizmetkarlık yaptığı halde vergi tahakkuk ettirilmeyen vergi nüfusu kişiler de vardır. Çalioğlu Osman bin Mehmed ile bu kişinin hanesinde bulunan ve hizmetkarlık yapan Çalioğlu Veli bin Mustafa vergi muafiyetine sahiptir. Yine Delibeyinoğlu Mehmed bin Hasan da hizmetkarlık yaptığı halde vergiye tabi tutulmamıştır.

Vergi verecek gelir fazlası olmayan ve kendi geçimini de başkalarının yardımıyla sürdüren, yardıma muhtaç olan ihtiyarlar ve amalar vergiden muaf olurlarken, bedenen yoksun olmasına rağmen bir gelir sahibi olan hane reislerinin de vergi yükümlülüklerini yerine getirdikleri görülmektedir. Öyle ki, Arabacıoğlu Ama Hasan bin Halil emsalsiz ve ama, Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah da ihtiyar olduğu için vergi dışı tutulmuşlardır⁸¹. Fakat köyde total olan ve sadece yarım evlek (yaklaşık 0,13 dönüm) bağı olan Çalkaoğlu Topal Hüseyin bin Ahmed, vergiden muaf olmayıp elde ettiği bağ gelirinden 1,5 kuruş vergi ödemiştir.

Bolatlı'da toplam 136 hane reisi olup, aynı hanede yaşayan şahıslar da dikkate alındığında toplam 144 vergi nüfusu bulunmaktadır. Bunlardan da 9'u çeşitli sebepler ile vergiden muaf tutulmuşlardır. Toplam 135 vergi mükellefinden köyde en az vergi veren, 1,5 kuruş ile Çalkaoğlu Topal Hüseyin bin Ahmed'dir. Sonra sırasıyla Köpekoğlu Yetimi Ramazan bir Ahmed 2 kuruş, bir sağmal inek, bir dişi merkep ve 0,25 dönüm bağ tarlasına sahip olan Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail toplam 3 kuruş vergi vermiştir. Asker sınıfından olup, 10 dönüm icar ile alınan mezru tarla ve 0,5 dönüm bağa sahip olan Hacıganoğlu Mustafa bin İsmail'den ise toplam 4 kuruş vergi tahakkuk ettirilmiştir. Yine yetim olan Köleoğlu Musa bin Abdullah'tan 9 kuruş, hizmetkarlık yapan Horzuoğlu Himmet bin Himmet'ten 12,5 kuruş vergi alınmıştır. Bir sağmal inek, bir dölsüz inek, bir düğe, bir erkek merkep ile 8 dönüm mezru tarla, 0,5 dönüm bahçe sahibi olup aynı zamanda ihtiyar olan Fındıkoğlu Hüseyin bin Mehmed'den 14 kuruş vergi alınmıştır⁸². Çoban olan Alataçoğlu Ali bin Hüseyin'den, hizmetkarlık yapan Gülcüoğlu Hasan bin İsmail'den ve yine hizmetkar olan Alacaçoğlu Hasan bin Ali'den de toplam 15 kuruş vergi-yi mahsus alınmıştır.

Bolatlı köyünde en yüksek vergiyi ise ziraî faaliyetlerle uğraşan hane reisleri vermiştir. Sırasıyla Ağa Mehmedoğlu Hasan bin Mehmed 558 kuruş, Develioğlu Hüseyin bin Mehmed 542 kuruş, Sarıbeyoğlu Veli bin Ali 510 kuruş, Yakayoğlu Halil bin Halil 499 kuruş, Zaimoğlu Ali bin Mustafa 451 kuruş, Demircioğlu Mustafa bin Halil 420 kuruş, Tatoğlu Hacı Osman bin Mustafa 410 kuruş, Delialioğlu Ahmed bin Veli 402 kuruş, Çalioğlu Hüseyin bin İsmail 378 kuruş vergi ödemişlerdir.

⁸¹ Bolatlı köyünde ihtiyar olan Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah vergi fazlası bir gelire sahip olmaması sebebiyle vergiden muaf tutulurken ihtiyar olup da vergi fazlası bir gelire sahip olan 97/302 numaralı hane reisi Fındıkoğlu Hüseyin bin Mehmed, malının olması (Bir sağmal inek, bir dölsüz inek, bir düğe, bir erkek merkep ile 8 dönüm mezru tarla ve 0,5 dönüm bahçe sahibidir) ve gelir getirmesi sebebiyle vergiye tabi tutulmuştur.

⁸² Bolatlı köyünde iki ihtiyar olup, bunlardan "vergi muafiyeti" başlıklı bölümümüzde bahsedeceğimiz üzere 114/333 numaralı hane reisi Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah vergi fazlası bir gelire sahip olmaması sebebiyle vergiden muaf tutulurken ihtiyar olan Fındıkoğlu Hüseyin bin Mehmed, malının olması ve gelir getirmesi sebebiyle vergiye tabi tutulmuştur.

Sonuç

XIX. yüzyılda Hüdavendigâr Eyaleti Kütahya Sancağına tâbi Dazkırı kazasına bağlı Bolatlı köyünün nüfusu XVI. Yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar artan bir nispette çoğalmıştır. XIX. yüzyılın ortalarında ise tahminen köyün nüfusu toplam 680 kişidir. Bolatlı'da ziraat ve hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Ziraî üretimin önemli bir kısmını ekili tarla tarım alanları oluşturmaktadır. Başta buğday olmak üzere arpa, melaz, az da olsa burçak yetiştirilmektedir. Ekili-dikili tarım gelirleri toplam hasılanın %54,40'ını oluşturmaktadır. Toplam hasılat içinde önemli bir paya sahip olan hayvancılık gelirleri ise %18,81'dir. Toplam hayvancılık hasılatı içinde de ilk sırayı %51,60 ile küçükbaş hayvancılık hasılatı almaktadır. Sonra %28,99'luk bir payla yük-binek hayvancılık ve %18,66 ile büyükbaş hayvancılık hasılatı gelmektedir. Toplam hayvancılık hasılatı içinde arıcılık hasılatının oranı ise %0,75'dir. Bu orana bakıldığında arıcılık hasılatının diğer hayvancılık hasılatı içinde önemli bir paya sahip olmadığı görülmektedir.

Bolatlı'da oturan hane reislerinin elde ettikleri meslek gelirleri toplam hasılanın %18,76'sını, diğer gelirler adı altında değerlendirilen şirahane, hane reislerinin elinde bulunan nakit akçesi v.s. de %8'ini oluşturmaktadır. Bolatlı'da bulunan hane reislerinin tamamına yakınının bir hasılat geliri vardır. Köydeki hane reislerinin sadece %2,21'inin hasılat geliri yoktur. Bunların da tamamı 3 hane olup, Karaalioğlu Yetim Hasan bin Hasan, mesleği belirtilmeyen Arabacıoğlu Ama Hasan bin Halil ve ihtiyar olan Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah'tır. Bunların da yetim, ama ve ihtiyar oldukları dikkati çekmektedir. Bu arada hane reisi olarak mesleği belirtilmeyen ve kendisinin herhangi bir geliri olmayan Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed'in hanesinde bulunan kardeşi Evliyaoğlu Molla Mustafa ile yine hanesinde bulunan Mehmed bin Abdullah'ın hasılat gelirleri mevcuttur.

Bu dönemde ziraat ve hayvancılık ile geçimlerini sağlayan Bolatlı vergi nüfusunun %53,5'i çiftçilik ile uğraşırken, yaklaşık %11,8'i hizmetkar, % 6,9'u yolcu, % 5,5'i ise çoban'dır. Mesleği belirtilmeyen ise %11 civarındadır. Ayrıca köyde iki imam, bir hatip, bir asker sınıfından, bir tımarlı süvari sınıfından olanlar ile iki de ihtiyar vardır. Bir imam sadece bu vazifesini icra ederken, diğer bir imam ve hatip ise aynı zamanda çiftçilik de yapmaktadır. Bir hane reisinin meslek kısmına bi-emlak olduğu yazılmıştır. 3 hane reisinin ise meslek kısmı boş bırakılmıştır. Bütün bunlara rağmen köyde ilk etapta ihtiyacı karşılamaya yönelik demircilik, yapuculuk ve arabacılık gibi zanaat ve ticaret kolları da vardır. Bunun dışında, ziraat ile uğraşan hane reislerinin ya da onun hanesinde bulunan oğlunun ikinci bir işi aileye ek gelir getirmek amacıyla yaptıkları da bilinmektedir. Bu iş kolları bir hayli çeşitlidir. Devecilik, hatabcılık, orakçılık, bağ budayıcılık, eskicilik, yamacılık, nakliyecilik, hamule ticareti, kaza kitabetliği, simsarlık, berberlik ve bakkallık gibi. Bütün bu iş kollarına rağmen, Bolatlı'da yaygın olarak ziraat yapıldığı ve bu iş kolunun da diğerlerine göre çok daha gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Bolatlı'da, XIX. yüzyılda vergi-yi mahsus ve öşür adı altında iki kalem vergi ödenmektedir. Hane reislerinin toplam vergi içinde vergi-yi mahsus oranı %64,04 iken, öşür vergisinin oranı %35,96'dır. Görüldüğü üzere Bolatlı'nın ödemiş olduğu yıllık vergi veya vergi-yi mahsus miktarı oran olarak öşür miktarından daha fazladır. Bundan başka Bolatlı köy halkı kazancı nispetinde vergi vermekle yükümlü iken, gelir fazlalığı oluşmayan vergi mükelleflerine, hane reisi konumunda olsalar bile vergi tahakkuk ettirilmemiştir.

Kaynaklar

A. Arşiv Belgeleri

BOA, ML.VRD. TMT. D, nr. 7695, 7695A, 7695B.

BOA, MAD.d, nr. 2498.

BOA, MAD.d, nr. 821.

B. Tetkik Eserler

AKGÜNDÜZ Ahmed ve ÖZTÜRK Said, Darende Temettüât Defterleri, C. I, İstanbul 2002.

BARCAN Ömer Lütfi, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiyat Mecmuası, C. X, İstanbul 1953, s. 1-26.

DEVELLİOĞLU Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1992.

GÜRAN Tevfik, "Osmanlı Tarım Ekonomisi 1840-1910", 19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı, Eren Yayınları, İstanbul 1998, s.60-127.

GÜRAN Tevfik, "XIX. Yüzyıl Ortasında Bir Kırsal Bölgede Ekonomik ve Sosyal Yapı: Filibe Sancağının Koyuntepe Nahiyesine Bağlı Dokuz Köy Üzerinde Yapılmış Bir Karşılaştırma Çalışması", XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarımı, Eren Yayınları, İstanbul 1998, s. 177-228.

HINZ Walter, "İslam'da Ölçü Sistemleri", Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi, S. 5, Çev. Acar Sevim, İstanbul 1990, s. 1-82.

KÜTÜKOĞLU Mübahat S., "Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", Belleten, C. LIX, S. 225, Ankara 1995, s. 395-412.

ÖZÇELİK Selahittin, "XIX. Yüzyılda Kadıköy'de (Babadağ) Sosyal ve İktisadi Hayat", I. Babadağ Sempozyumu Tarihte ve Günümüzde Babadağ, Denizli 1999, s. 370-429.

ÖZÇELİK Selahittin, XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettuat Defteri İncelemesi), Isparta 2005.

ÖZTÜRK Said, Tanzimât Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik, İstanbul 1996.

ŞAHİN, İlhan, "XVI. Asırda Halep Türkmenleri", Tayyip Gökbilgin Hatıra Sayısı, İstanbul 1982, s.687-712.

TOKÖZ Ali, Tarihin Bir Döneminde Dazkırı (Bolatlı) ve Çevresinde Yaşanan Olaylar, Dazkırı Belediye Başkanlığı Yayınları, Dazkırı/Afyon 2009.

TÜRKAY Cevdet, Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İşaret Yayınları, İstanbul 2005.

Ek 1. Bolatlı'nın Toplam Yıllık Geliri (1845)

Hane	No	Adı	Tarım	Hayvancılık	Meslek	Diğerleri	Toplam
1	1	Tatoğlu Hacı Osman bin Mustafa	4510	2015	600	100	7225
2	8	Tatoğlu İbrahim bin Mustafa	999	810	2400	0	4209
3	11	Karaalıoğlu Yetim Hasan bin Hasan	0	0	0	0	0
4	12	Hatiboğlu Mehmed bin İbrahim	936	200	300	120	1556
5	13	Nuhoğlu Veli bin Ali	675	0	0	0	675
6	17	Evliyaoğlu Şeyh Mehmed bin Mehmed	0	0	0	0	0
	18	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan kardeşi Evliyaoğlu Molla Mustafa	387	0	0	50	437
	21	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan Mehmed bin Abdullah	243	45	150	0	438
7	22	Demircioğlu Mehmed bin Abdullah	554	100	100	6000	6754
	23	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan kardeşi Mustafa bin Ahmed	243	50	100	0	393
8	25	Arapşeyhoğlu Mehmed bin Mehmed	765	645	300	0	1710
	26	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan oğlu Mustafa bin Mehmed	239	25	0	0	263,5
	27	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan diğer oğlu Mehmed bin Mehmed	54	50	300	0	404
9	39	Arapşeyhoğlu Abdullah bin Mehmed	941	311	470	150	1872
10	43	Terzioğlu Mustafa bin Süleyman	855	195	300	0	1350
11	47	Hacıhaliloğlu Halil bin Halil	459	70	0	0	529
12	49	Mollaoğlu Ahmed bin İbrahim	446	45	0	0	490,5
13	51	Çallıoğlu Abdal bin Mehmed	351	0	300	0	651
14	53	Çallıoğlu Osman bin Mehmed	0	0	150	0	150
	54	Yukarıdaki şahsın hanesinde bulunan Çallıoğlu Veli bin Mustafa	0	0	150	0	150
15	56	Çallıoğlu Hüseyin bin İsmail	1080	570	200	0	1850
16	59	Köleoğlu Musa bin Abdullah	151	0	0	0	151
17	60	Köleoğlu Ali bin Musa	710	260	400	0	1370
18	62	Topaloğlu Mahmud bin Ebubekir	360	70	200	0	630

19	65	Topaloğlu Mustafa bin Ebubekir	495	34	200	0	729
20	67	Sincacioğlu Veli bin Himmet	657	70	300	0	1027
21	76	Demircioğlu Mustafa bin Halil	1044	638	100	0	1782
22	78	Balcioğlu Osman bin Osman	702	45	230	0	977
23	88	Davudoğlu Mehmed bin Ali	1076	70	200	65	1411
24	89	Yardımoğlu Abdurrahman bin Osman	1071	107	200	0	1378
25	94	Yardımoğlu Mehmed bin Mustafa	158	36	350	0	543,5
26	95	Yardımoğlu İsmail bin Halil	639	359	400	0	1398
27	97	Çabanoğlu Mehmed bin Mustafa	711	25	0	0	736
28	100	Develioğlu Hüseyin bin Mehmed	1692	650	200	100	2642
29	104	Ömeroğlu İbrahim bin Ali	468	83	300	0	851
30	106	Ömeroğlu İsmail bin Ali	716	70	0	0	785,5
31	109	Beyazidoğlu Abdalbaki bin Veli	387	25	200	0	612
32	111	Beşiroğlu Ali bin Veli	486	0	250	0	736
33	113	Kürdoğlu Halil bin Ali	108	0	200	0	308
34	117	Gökçüoğlu Memiş bin Ali	891	370	300	0	1561
35	123	Uzunlioğlu Hüseyin bin Mustafa	252	0	120	0	372
36	126	Araboğlu yetim Hüseyin bin Hüseyin	27	0	0	0	27
37	127	Araboğlu Abdullah bin Hasan	972	220	100	0	1292
38	130	Tengiroğlu Ali bin Mustafa	144	40	153	0	337
39	134	Tengiroğlu Emrullah bin Mustafa	455	631	0	0	1086
40	138	Mocaoğlu Himmet bin Musa	911	325	0	0	1236
41	141	Kocanebioğlu Hasan bin Nebi	230	0	200	0	429,5
42	142	Alataçoğlu Halil bin Hüseyin	216	25	100	0	341
43	143	Alataçoğlu Ali bin Hüseyin	10	0	200	0	210
44	144	Alataçoğlu Hasan bin Abdullah	612	75	0	0	687
45	147	Berberoğlu Süleyman bin Veli	909	276	300	0	1485
46	152	İnebeyoğlu Hüseyin bin Himmet	882	160	0	130	1172
47	154	Mercanoğlu Halil bin Himmet	738	345	500	0	1583
48	157	Eğlenceoğlu Hüseyin bin İbrahim	621	327	300	0	1248
49	161	Eğlenceoğlu Osman bin Ahmed	810	75	0	0	885
50	166	Eğlenceoğlu Hasan bin Mehmed	657	95	0	0	752

51	169	Hainoğlu Abdullah bin Hüseyin	392	25	0	0	416,5
52	171	Korukçuoğlu Yunus bin Veli	981	350	300	0	1631
53	173	Ağa Mehmedoğlu Hasan bin Mehmed	1277	1373	0	0	2650
54	178	Darıcıoğlu Abdalbaki bin Hasan	909	125	300	30	1364
55	184	Yakayoğlu Halil bin Halil	1233	569	600	0	2402
56	185	Kürdaloğlu Abdurrahman bin Ali	593	75	0	570	1238
	186	Yukarıda şahsın evinde bulunan Kebiroğlu Süleyman bin Abdurrahman	0	0	300	0	300
57	191	Sümbüloğlu Mustafa bin Ali	243	25	400	0	668
58	194	Sümbüloğlu Ali bin Mercan	153	0	150	0	303
59	195	Menteşoğlu Ömer bin Ahmed	855	245	200	0	1300
60	198	Alakabakoğlu Ali bin Hacı Mehmed	999	87	0	100	1186
61	203	Kürdoğlu Mehmed bin Mustafa	414	50	250	0	714
62	205	Hacı Süleymanoğlu Süleyman bin Veli	477	112	200	0	789
63	208	Arabacıoğlu İsmail bin Halil	1004	242	0	30	1246
64	214	Arabacıoğlu Hasan bin İsmail	52,5	0	200	0	252,5
65	211	Arabacıoğlu Ama Hasan bin Halil	0	0	0	0	0
66	217	Hacısaoğlu Hacı Mustafa bin Hüseyin	198	9	0	0	207
67	219	Çalkaoğlu Topal Hüseyin bin Ahmed	13,5	0	0	0	13,5
	221	Henesinde bulunan kardeşi Süleyman bin İsmail	72	0	250	0	322
68	222	Kutlucuoğlu İlyas bin Ahmed	108	45	0	0	153
69	223	İlyasoğlu Osman bin Süleyman	306	75	100	0	481
70	223	Emirhasanoğlu İbrahim bin Hasan	536	715	550	0	1801
71	228	Bezci oğlu Veli bin Osman	477	179	100	0	756
72	233	Bezci oğlu Mehmed bin Osman	549	183	0	0	732
73	241	Bezci oğlu Ali bin Musa	482	203	0	0	684,5
74	242	Çobanküçükisaoğlu Mustafa bin İlyas	0	240	200	0	440

75	243	Bezciöğlu Veli bin Himmet	171	383	300	0	854
76	246	Bezciöğlu Ali bin Himmet	198	276	300	0	774
77	248	Bezciöğlu Velioğlu bin Abdurrahman	495	75	150	0	720
78	250	Sarıbeyoğlu Veli bin Ali	1395	615	500	0	2510
79	253	Zaimoğlu Ali bin Musafa	1593	651	440	0	2684
80	257	Zaimoğlu Mehmed bin Mustafa	459	279	0	0	738
81	260	Başoğlu İbrahim bin Mehmed	702	84	0	0	786
82	263	Karamustafaoğlu Hüseyin bin Mustafa	144	73	200	0	417
83	264	Karamustafaoğlu Hacıveli bin Hasan	414	483	0	0	897
84	268	Emlikoğlu Mustafa bin Süleyman	189	365	300	0	854
85	275	Emlikoğlu Mahmud bin Süleyman	126	375	300	0	801
86	275	Emlikoğlu Ali bin Süleyman	99	134	250	0	483
87	277	Köpekoğlu yetimi Ramazan bin Ahmed	28	0	0	0	28
88	278	Karamustafaoğlu Halil bin Ahmed	315	338	0	0	653
89	278	Karamustafaoğlu Abdülbaki bin Ahmed	0	338	300	0	638
90	284	Çallıoğlu Hacıhüseyin bin Hasan	612	309	0	0	921
91	285	Delialıoğlu Ahmed bin Veli	819	790	300	0	1909
92	288	Türkmenoğlu Mustafa bin Ebubekir	396	50	250	0	696
93	291	Türkmenoğlu Aziz bin Osman	486	229	0	0	715
94	291	Hacıganoğlu Mustafa bin İsmail	56	0	0	0	56
95	292	Velibeyinoğlu Abdülbaki bin Süleyman	828	234	0	2800	3862
96	300	Velibeyinoğlu Halilibrahim bin Yusuf	887	70	100	0	1057
97	302	Fındıkoğlu Hüseyin bin Mehmed	126	50	0	0	176
98	303	Akçaoğlu İsmail bin Ali	81	45	0	0	126
99	305	Tombuloğlu Yetimi Mehmed bin Hasan	53	0	0	0	53
100	306	Araboğlu Nasuh bin Süleyman	689	25	0	0	713,5
101	307	Buhurcuoğlu Hasan bin Hasan	513	75	0	0	588

102	308	Karaoğlu Koca mehmed bin Veli	311	25	0	0	335,5
103	308	Kelkaraoğlu Hüseyin bin Veli	216	50	0	0	266
104	213	Durmuşoğlu Yetimi Hüsam bin Mehmed	189	173	0	0	362
105	314	Mıdıkoğlu Habib bin Halil	824	75	298	0	1197
106	317	Köpek(gedik)oğlu Mustafa bin İsmail	468	185	110	0	763
107	326	Köpekoğlu Hüseyin bin İsmail	549	50	100	0	699
108	327	Veziroğlu Yetimi İbrahim bin İsmail	27	75	0	0	102
109	328	Veziroğlu Mustafa bin Mehmed	396	25	0	0	421
110	329	Türkmenoğlu Mehmed bin Himmet	0	0	250	0	250
111	330	Horzuoğlu Himmet bin Himmet	32	50	120	0	202
112	331	Çulaloğlu Halil bin Osman	648	70	0	30	748
113	332	Köleoğlu Ahmed Mustafa	144	0	100	0	244
114	333	Bacakoğlu Ahmed bin Abdullah	0	0	0	0	0
115	334	Sarıbeyoğlu Süleyman bin Hüseyin	144	25	200	0	369
116	341	Karaşeyhoğlu Osman bin Hüseyin	972	202	0	0	1174
117	-	Duloğlu yetimi Osman bin Ahmed	351	70	0	0	421
118	344	Köleoğlu Halil bin Kasım	450	50	0	0	500
119	345	Yağcıoğlu Halil bin Ali	504	266	400	0	1170
120	346	Dedeoğlu Mehmed bin Osman	495	200	200	0	895
121	346	Gülcüoğlu Hasan bin İsmail	28	0	150	0	178
122	351	Kocayörükoğlu Osman bin Mehmed	405	45	0	0	450
123	355	Kocayörükoğlu İbrahim bin Mehmed	585	25	0	0	610
124	358	Kocaahmedoğlu Hasan bin Mustafa	450	25	0	0	475
125	361	Kocaahmedoğlu Osman bin Mustafa	252	25	300	0	577
126	362	Boyacıoğlu Osman bin Mustafa	801	75	150	0	1026
127	363	Veziroğlu Bayram bin Mahmud	0	0	0	0	0
128	364	Araboğlu İsmail bin Hasan	446	75	0	0	520,5
129	366	Yörükoğlu Hüseyin bin Mehmed	252	165	500	0	917
130	369	Sinanoğlu Mehmed bin Abdullah	405	0	0	0	404,5
131	369	Homalıoğlu Hüseyin bin Mehmed	135	50	150	0	335
132	374	Delibeyinoğlu Mehmed bin Hasan	40	0	100	0	140
133	375	Çallıoğlu Ahmed bin İsmail	0	0	0	0	0

134	378	Delibeyinoğlu Halil bin Ömer	0	0	300	0	300
135	380	Delibeyinoğlu Hüseyin bin Ali	0	25	250	0	275
136	381	Hacıhasanoğlu Mehmed bin Hasan	0	0	300	0	300
137	387	Serdaroğlu Ahmed bin Mustafa	176	50	200	0	425,5
138	388	Alacaoğlu Hasan bin Ali	0	0	200	0	200
139	389	<i>Misafere ten kaydolan Hacı İbrahim bin Abdullah</i>	0	0	0	0	0
TOPLAM			69588	24061	23991	10275	
GENEL TOPLAM							127915